

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پێشداستی

﴿ولقد کرّمنا بنی آدم﴾

ئێمە رۆڵەکانی دۆلی رافیدەین، نیشتمانی نێردراوان و پێغمبەران، جیگای هەوانەوێ پێشەوایان و پیاوچاکان و پێشەنگانی شارستانیەت و داھێنەرانی نووسین و لانکەیی ژماردن، لەسەر زەوی ئێمە یەكەم یاسا لەلایەن مەزھەوێ دانرا، لەنیشتمانی ئێمەدا دادپەرورەرانەترین چەرخێ سیاسی بەرپۆرەبردنی ولاتان هەنگاوی بۆ نراو لەسەر خاکە کەمان ھاوێلان و پیاوچاکان نوێژیان خوێندو فەیلەسوف و زانایان تێرمانیان ئەنجامداو ئەدیب و شاعیران داھێتانیان کرد.

وہك هەستکردن بە مافی خوا لەسەرمان و، بەدەنگەوێ هاتنی نیشتمان و ھاوئیشتمانمان و وەلامدانەوێ بانگەوازی سەرکردە ئایینی و ھێزە نیشتمانیە کاتمان و سوور بوونی سەرچاوە (مراجع) مەزنیە کاتمان و سەرکردەو سیاسیە کاتمان و، لە ناپۆرەییەکی جیھانیدا لەلایەن ھاوڕێیان و دۆستانەوێ بۆ یەكەجار لە مێژوودا بە ملیۆنان کەس لە ۳۰ کانونی

دووھەمى ۲۰۰۵ بە ژن و پياو و گەنج و پىرەو بەرەو سندوقە كانى دەنگدان رۆيشتىن. بە لە بىر بونى نازارە كانى چەوساندنەوہى مەزھەبى لەلايەن تاقمە زۆردارە كەو، ھەستكردن بە نازارى شەھيدانى عىراق بە شىعە و سووننە و عەرەب و كورد و تور كمان لە گەل براكانى تريان لە پىكھاتە كانى دىكە و ئىحا وەر گرتن لە ستەم و شكاندى رىزى شارە پىرۆزە كان و باشوور لە ميانەى راپەرپى شەعبانىو جەرگ سووتاو بە ناگرى گۆرە بە كۆمەلە كان و زۆنگاوە كان و دوجەيل و ئەوانى دىسو، بە و دەنگ ھاتن لەسەر سزاكانى سەر كوتكردى نەتەوايەتى لە قەساجانە كانى ھەلەبجە و بارزان و ئەنقال و كوردە فەيلیە كان و، ھەستكردن بە نازارە كانى تور كمان لە بەشير، وەك سەر جەم ناوچە كانى دىكەى عىراق، ئەو بوو خەلكى ناوچە كانى رۆژئاوا زۆريان چەشت بە لە ناو بردنى سەر كوردەو رەمز و سەرۆك عەشیرەت و ئاوارە كوردنى تواناكان و وشك كوردنى سەرچاوە كانى بىرو رۆشنىريان، بۆیە دەست لە ناو دەست و بەیەك رىز ھەولماندا بۆ بنیاتنانەوہى عىراقى نوى، عىراقى نايندە بەین دەمار گىرى مەزھەبىو لایەنگىرى رەگەز پەرسنانەو گرىى ناوچەبى و جىساخوایى دوورخستەوہى ھىچ لایەك.

تەكفىر و تىرۆرىش نەبووہ رىگر لە بەردەمماندا بۆ بنیاتنانى دەولەتى ياسا، مەزھەبگەرىەتىو رەگەز پەرسنىش نەبوہستاندىن تا پىكەوہ بەردەوام

بىن لە پتەوکردنى يەكئىتى نىشتمانى و گرتەبەرى رېڭاكانى ئالوگورى ناشتىانەى دەسەلات و دادپەروەرانەى دابەشکردنى سامان و ، بەخشىنى ھەلى يەكسان بە ھەموان .

ئىمەى گەلى عىراق ئىستا دواى ھەستانەوھەمان و بە متمانە بوون بە داھاتوو و لە رېي رېژىمىكى كۆماری فیدرالى دېموكراسى فرەبى، بە ژن و پىاور گەنج و پىرەوھ پەبمانان داوھ ھىممەت بکەين بۆ رېژگرتن لە بنەماكانى ياساو لەناوبردنى سىياسەتى دوژمنكارانەو، گرنگىدان بە ژن و مافەكانىو، پىرو خەمەكانىو، مندان و كاروبارەكانىو، بلاوکردنەوھى كەلتورى فرەبىو، رېشە كىشکردنى ناگرى تىرۆر .

ئىمەى گەلى عىراق بە سەرجم پىكھاتەكانىوھ بە تەواوى وىستى خۆمان بە نازادانەو ئارەزوومەندانە برىارى يەكگرتنى ئارەزوومەندانەمان داوھو دەرس وەردەگرين لە رابردومان بۆ داھاتووھمان، وە لە بەھا بالاكانى پەيامە ئاسمانىھەكان و دۆزىنەوھ نوپىكانى زانست و شارستانىھەتى مرؤفەوھ نەم دەستورەمان دانان . پابەندبوون بەم دەستورەش يەكئىتى نازادانەى گەل و خاك و سەرورەى عىراق دەپارىزى .

بەندی یەكەم

بنەما گشتیەکان

مادە (١)

کۆماری عێراق دەولەتێکی فیدرالی یە کگرتوی سەرەخۆی
خواوەن سەروریه، رژیمی حوکمرانی تێیدا کۆماری نوێنەرایەتی
(پەرلەمانی) دیموکراسیە، ئەم دەستورەش یە کپارچەیی عێراق دەپارێزێت.

مادە (٢)

یەكەم: ئیسلام ئایینی فەرمی دەولەتە و سەرچاوەی سەرەکی یاسادانانە:
أ- ناییت یاسایەك دابنریت لە گەل حوكمە جیگیرەکانی ئیسلام
ناتەبا بیئت.
ب- ناییت یاسایەك دابنریت لە گەل بنەما دیموکراسیە کان ناتەبا
بیئت.
ج- ناییت یاسایەك دابنریت كە ناكۆك و ناتەبا بیئت لە گەل ئەو
ماف و ئازادیە بنەرەتیانە ی كە لەم دەستورەدا هاتوون.

دووهم: ئەم دەستورە ناسنامەی ئیسلامی زۆرینەی گەلی عێراق دەپارێزێت، هەروەها تەواوی مافە ئاینیەکانی سەرجهەم تاکەکان دەپارێزێت لەهرووی نازادی بیروباوەرو مومارەسە ئاینیەوه.

مادە (٣)

عێراق ولاتیکیە لە نەتەوهو ئاین و ئاینزای جیا جیا پێکھاتووه، و ئەندامی دامەزرێنەر و کاریگەرە لە کۆمەڵەی ولاتانی عەرەبی و پابەندە بە پەیماننامەکانی و بەشیکە لە جیهانی ئیسلامی.

مادە (٤)

یەکم: زمانی عەرەبی کوردی دوو زمانی فەرمانی لە عێراقدا، مافی سەرجهەم عێراقیەکان پارێزراوه لە فێرکردنی رۆڵەکانیان بە زمانی دایکیان وەك تورکمانی و سربانی لە دەزگاکانی فێرکردنی دەولەتدا بە پێی یاسا پەروردهیەکان، یان بە هەر زمانیکی دیکە لە دەزگاکانی فێرکردنی تاییەتدا.

دووهم: سنووری دەستەواژە زبانی فەرمانی دیاریدەکریت، چۆنیەتی جێبەجێکردنی حوکمی ئەم مادە بە یاسا ئەم خالانە دەگرێتەوه:
 أ- دەرکردنی رۆژنامە فەرمانی بە هەردوو زمان.

ب- قسە كردن و وتوویژو دەربەرىن لە بواره فەرمیە كاندا بەهەریەك لە دوو زمانەكە وەك ئەنجومەنى ئۆینەرانی و ئەنجومەنى وەزیرانی و دادگاكان و كۆنگرە فەرمیەكان.

ج- داننان بە بەلگەنامە فەرمیەكان و ئالوگۆر كۆردنى نامەو دەركۆردنى بەلگەنامە فەرمیەكان بە هەردوو زمان.

د- كۆردنەوهی قوتابخانە بە هەردوو زمانەكە بە پیتی یاسا پەرۆدەییەكان.

ه- هەر بوارێكى دیکە كە بنەمای یەكسانی بیگرتنەوه، وەك پاره و پەساپۆرت و پوول.

سییەم: دامو دەزگا فیدرالی فەرمیەكان لە هەریمی كوردستان هەردوو زمانەكە بەكاردهیین.

چوارەم: زمانی توركمانی و سیریانی دوو زمانی فەرمی ترن لەو یەكە ئیداریانەدا كە تیایدا زۆرینەى دانیشتون پێكدهیین.

پنجەم: هەر هەریم و پارێزگایەك مافی ئەوهی هەیه زمانێكى ناوخۆی دیکە بکاتە زمانی فەرمی ئەگەر زۆرینەى دانیشتوانەكەى لە راپرسیه كى گشتیدا بریارانی لەسەردا.

مادەى (۵)

سەرورەى بۆ ياسايە، گەلەش سەرچاوەى دەسەلات و شەرعیوونىەتى، كە بە ھۆى دەنگدانى راستەوخۆو نەئىنەوہ لە رێى دامو دەزگا دەستوررەکانەوہ ئەنجامى دەدات.

مادەى (۶)

ئالوگۆرى دەسەلات ئاشتیانەو لە رێى ئەو مەکانیزمە دیموکراسیانەوہ دەبەت كە لەم دەستورەدا ئاماژەیان پەكرائە.

مادەى (۷)

پەكەم: رینگەنادرى بەھىچ ھەزىك رەگەزبەرسىيان تىرۆر يان تەكفىر يان پاكسازى نەژادى بكاتە بەرنامەى خۆى يان ھانى ئەو كارانە بدات يا رپيان بۆخۆش بكات ياخود بانگەشەيان بۆ بكات و پاساويان بۆ بەئىتەوہ، بە تايەت پارتى بەعسى سەددامى لە عىراقدا، لە ژىر ھەر ناوئىكدە بىت، رینگەش نادرىت لە ژىر ناوى فرەبى سىاسى جىي بىتەوہ، ئەمەش بە ياسا رىكدەخرىت.

دووہم: دەولەت پابەند دەبەت بە دژابەتەكردنى تىرۆر بە ھەموو شىوہ كانبەوہو كار دەكات بۆ پاراستنى خاكەكەى لەوہى بىتە بارەگاو شوىنى تىبەربوون و گۆرەپانى چالاكى تىرۆرىستان.

مادە (۸)

عێراق رەچاوی بنەمای دراوسێیەتی دەکات و پابەند دەبێت بە دەستوێرنەدانە کاروباری ناوخۆی وڵاتانی دیکەو، کاربەش دەکات بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان بە ھۆکاری ناستیانە، پەپوێندەکان لەسەر بنەمای بەرژەوێندی ھاوبەش و مامەڵەیی ھاوتا دادەمەزرێتی، رێژ لە پابەندبوونە نیو دەوڵەتیەکان دەگرێت.

مادە (۹)

پەتەم:

أ- ھێزە چە کدارەکانی عێراق و دەزگاکانی ئاسایش لە پیکھاتەکانی گەلی عێراق پیکدیت بە رەچاوکردنی ھاوسەنگی رێژەیی نوێنەرایەتیکردنیان بەبێ جیاوازی یا دوورخستەوێھی ھیچ لایەک و لە ژێر رکیفی دەسەلاتی مەدەنییدا دەبیت و بەرگری لە عێراق دەکات و نابیتە دەزگایەک بۆ داپلۆسینی گەلی عێراق و دەست وەرناداتە کاروباری سیاسییەو رۆلی نابیت لە ئالوگۆری دەسەلاتدا.

ب- قەدەغەییە میلیشیای سەربازی دروست بکرت لە دەرهوێھی ھێزە چە کدارەکاندا.

ج- نايىت ھېزە چەكدارەكانى عىراق و ئەوانەى لەو بوارەدا كار دەكەن بەو سەربازانەشەوہ كە لە وەزارەتى بەرگرين يان كارمەندانى ھەر فەرمانگەو رېئىخراوئىكى سەر بەو مەيدانەن، لە ھەلئىزاردنە كاندا خۆيان پيالئون بۆ وەرگرتنى پۆستى سياسى، وە نايىت ھەلمەتى ھەلئىزاردن ئەنجام بەدن لەبەرژەوہەندى پالئوراوان، ھەر وەھا نايىت بەشدارى بکەن لە ھەر كارئىكى دىكەدا كە وەزارەتى بەرگرى قەدەغەى بکات، ئەو كەسانە نايىت ھەستەن بەو كارانە بە ناوى كەسايەتى خۆيان يان پۆستە كەيانەوہ بىت، بە بى ئەوہى مافى دەنگدانان بەفوتىت.

د- دەزگای ھەوالگىرى نىشتمانى عىراق ھەلدەستى بە كۆكردنەوہى زانىارى و ھەلسەنگاندنى ئەو ھەرەشانەى كە رۆوبەرۆوى ئاسايشى نىشتمانى دەبنەوہ بە راوئىزكردن لەگەن حكومەتى عىراقدا. ھەر وەھا دەزگاکە لە ژىر دەسەلاتى مەدەنىو چاودئىرى دەسەلاتى ياساداناندا دەبىت و بە پئى ياسا و بنەما دانپىدانراوہكانى مافى مرؤفە كاردەكات.

ھە حكومەتى عىراق رېژ لەو پابەندبوونە نىوہ دەلەتبانە دەگرىت كە تايەتن بە نەھىشتن و بلاووبونەوہو گەشەكردن و بەرھەمھىتان و بەكارھىتانى چەكى ناوكىو كىمىاوىو بايلئۆزىو

جێبەجێیان دەکات و رینگا لەهەر هەنگاوێک دەگرێت کە پەڕه‌مەندی بە گەشەدان و دروستکردن و بەرھەمھێنان و بەکارھێنانیان وە هەیه وەک ئامادەسازی و کەرەسەو تەکنۆلۆجیاو سیستەمی پەڕه‌مەندیکردن.

دروەم: خزمەتی ئالای بە یاسا رێک دەخریت.

مادە (١٠)

شوێنە پرۆژو ئاینیەکان لە عێراقدا قەوارە ئاینی و شارستانی، دەولەتیش پابەندە بە رێزگرتیان و مسۆگەرکردنی ئەنجامدانی دروشمەکان تییاندا بە ئازادی.

مادە (١١)

بەغدا پابەختی کۆماری عێراقە.

مادە (١٢)

یەكەم: ئالای دروشم و سروودی نیشتمانی بە یاسا رێک دەخریت بەمەرجێک ئامازە بە پیکھێنەرەکانی گەلی عێراق بکەن.

دروەم: مەدالیاو پشوووە فەرمی و بۆنە ئاینی و نیشتمانیەکان و رۆژژمێری فەرمی بە یاسا رێکدەخرین.

مادەى (١٣)

یەكەم: ئەم دەستورە بە یاسای بالاو هەرە بەرز دادەنریت لە عێراقداو،
پێویستە لە هەموو شوێنێكى عێراقدا پابەندبێن پێوی بە بێ جیاوازی.
دووهەم: ناییت یاسایەك دابنریت پێچەوانەى ئەم دەستورە بێت.

بهندی دووهم

ماف و نازادیهکان

بهشی یهکهم

مافهکان

لقی یهکهم / مافه مهدهنی و سیاسیهکان

مادهی (١٤)

عێراقیهکان یهکسانن لهبهردهم یاسادا بهی جیاوازی رهگهز یا نهژاد یا نهتهوه یا بنهچه یا رهنگ یا ئاین یا ئابینزا یا بیروباوهر یا بۆچوون یا بارودۆخی ئابووری یا کۆمهلایهتیان.

مادە (١٥)

هەموو تاقیک مافی ژیان و ئاسایش و ئازادی هەیه و نایبیت لێیان بێهەش یان سنوردار بکریت، تەنھا بە پێی یاسا و بەپشت بەستن بە بریاری دادگای تایبەتمەندەوه نەبیت.

مادە (١٦)

بە کسانێ هەل مافیکی هەموو عێراقیەکانە، دەولەتیش رێوشوینی پێویست دەگرێتەبەر بۆ بەدیھێنانی ئەم مافە.

مادە (١٧)

بە کەم: هەر تاقیک مافی پاراستنی تایبەتمەندی کەسیتی خۆی هەیه بەو شیوەیدی کە ناتەبا نەبیت لەگەڵ مافی کەسانی دیکە و ئادابی گشتیدا.
دووەم: ریزی مان پارێزراوە و نایبیت کەس بچیتە ناوی یان بپشکنی یان هەلجکوترینە سەری تەنھا بە بریاری دادگاو بەپێی یاسا نەبیت.

مادە (١٨)

بە کەم: رەگەزنامە ی عێراقی مافی هەموو عێراقیە کە و بنەمای هاوڵاتیبوونە.
دووەم: هەر کەسێک باوێک یان دایکی عێراقی بێت بە عێراقی دادەنریت، ئەمەش بە پێی یاسا رێکدەخریت.

سۆيەم:

أ- نايىت لىە هىچ بارودۆخىكىدا رەگەزنامە لىە كەسىك بىسەنرئىتەو كە لىە عىراق لىە داىك بووئىت ، هەر كەسىك رەگەزنامە لىىسەنرئىتەو مافى ئىوە لىە هەيە داوا لى بكا تەو، ئەمەش بە ياسا رىكەدەخرئىت .

ب- رەگەزنامە لى عىراق لىە كەسىك دەسەنرئىتەو كە وەرئىگرتەو لىەو بارانەدا كە ياسا ئامازە لى پئدەكات .

چوارەم: دەكرئىت كەسىكى عىراق لىە هەلگىرى چەند رەگەزنامە لىەك بئىت، هەر كەسىك پۇستى سىياسى و بوارى ئاسائش لىە ئاستئىكى بالادا وەرئىگرت، دەبئىت واز بھئىت لىە هەر رەگەزنامە لىە كى دى، ئەمەش بە ياسا رىكەدەخرئىت .

پئىجەم: رەگەزنامە لى عىراق لىە نادرىت بە مەبەستى سىياسەتى نئىشتەجئىكردن كە بئىتە هۆ لى تئىكدانى پئىكھاتە لى دانئىشتوانى عىراق .

شەشەم: حوكمە كانى رەگەزنامە بە ياسا رىكەدەخرئىت، ئەو داوايانەش كە لىوئو سەرى هەلداوە لىە لىەن دادگائى تائىبەتەندەو تەماشدا دەكرئىت .

مادەى (۱۹)

يەكەم: دادگا سەربەخۆيەو هېچ دەسەلاتىكى بەسەرەو نە جگە لە ياسا.

دووەم: هېچ كەسىك تاوانبار ناكړيت و سزا نادرېت تەنھا بە دەق نەبېت. هېچ كەسىكىش سزا نادرېت تەنھا بەو كردهوانە نەبېت كە ياسا بە تاوانى دادەبېت، لە كاتى ئەنجامدانى تاواندا نابېت سزايەك بسەپتېرېت كە توندتر بېت لەو سزايەى كە بۆ ئەو تاوانە ديارىكراوہ.

سېئەم: پەنا بردنە بەر دادگا مافىكى پارىزراوہو داينىكراوہ بۆ ھەموو كەسىك.

چوارەم: مافى بەرگرى كردن پىرۆزەو داينىكراوہ لە ھەموو قۇناغەكانى لىكۆلېنەوہو دادگا بىكردندا.

پىنجەم: تاوانبار بېتاوانە تاوہكو تاوانەكەى لەسەر دەسەلېت لە دادگا يەكى ياساى دادپەرورەدا، تاوانبار دوای بەربوونى بە ھەمان تاوانى پېشوو دادگاى ناكړيت تەنھا مەگەر بەلگەى نوئ سەرھەلېدات.

شەشەم: ھەموو كەس مافى ئەوہى ھەيە بە دادپەرورەى مامەلەى لەگەلدا بکړيت لە كاتى گرتەبەرى رېوشوینى دادگاىو كارگېرى لەگەلدا.

ھەوتەم: دانېشتى دادگاكان بە ئاشكرا ئەنجام دەدرېت، تەنھا مەگەر دادگا بېەوېت نەبېتى بېت.

ھەشتەم: سزادان تاكە كەسىە.

نۆبەم: ياسا بۆ كاتى پېش دەرجوونى كارى پىناكرىت مەگر لە ياساكەدا شتىكى تر و تراپىت، بەلام ئەم ھەلاوئىردنە ياساكانى باج ناگرىتەوھ.

دەبەم: ياساى سزادان كارى پىناكرىت بۆ پېش كاتى دەرجوونى مەگر بۆ تاوانبار وا باشىر بىت.

ياز دەبەم: دادگا پارىزەرىك بۆ بەرگرى لە تاوانبار يان كەتكەر تەرخان دەكات لەسەر بودجەى دەولەت بۆ ئەو كەسەى كە پارىزەرى نىە بەرگرى لىيكات.

دوانزەبەم:

أ- گلدانەوھ قەدەغەبە.

ب- نابىت ھىچ كەس بەند بكرىت يان بگرىت تەنھا لەو شوئانە نەبىت كە تەرخان كراوھ بۆ ئەو مەبەستە بە پىسى ياساى بەندىخانەكان كە سەرپەرشتى تەندروسىتى و كۆمەلايەتى دەبىگرىتەوھو لە ژىر رىكىفى دەولەتدايە.

سىاز دەبەم: لىكۆلىنەوھى سەرەتايى دەخرىتە بەردەم دادوھرى پەيوەندىدار لە ماوھەكدا كە لە بىست و چوار كاتزىمىر تىپەر نەكات لە دوای دەستگىر كەردنى تاوانبارو نابىت درىزبكرىتەوھ تەنھا بۆ يەك جار نەبىت و بۆ ھەمان ماوھ.

مادەى (۲۰)

ھەموو ھاۋالاتىھك بە ژن و پىاۋەوھ مافى بەشدارىكردنى لە كاروبارى گشتىو شاد بوون بە مافە سىاسىھكان ھەيە لەوانە مافى دەنگدان و ھەلىژاردن و خۆپالائوتن.

مادەى (۲۱)

يەكەم: نايىت ھىچ كەسىكى عىراقى بدريئە دەست لايەن و دەسەلاتى بيانى.

دووەم: مافى پەنابەرى سىاسى لە عىراقدا بە پىنى ياسا رىكەدەخرىت و، نايىت پەنابەرى سىاسى بدريئە دەست لايەنى بيانى يان بەزۆر بگەرپىترىئەوھ بۆ ئەو ولاتەى كە بە جىي ھىشتوھ.

سىيەم: پەنابەرىئى سىاسى نادريئە كەسىك كە تاوانسار كرابىت بە تاوانى نىودەولەتى يان تىرۆرىستى يان ھەر كەسىك زيانى بە عىراق گەياندىبىت.

مادە (۲۲)

یەكەم: كار كردن مافی هەموو عێراقیەكانە بەجۆرێك كە ژيانێکی ئاسوودەیان بۆ مسۆگەر بکات.

دووەم: یاسا پەيوەندی نۆوان کرێکارو خاوەنی کار ریکدەخات لەسەر بنەمای ئابووری بە رهچاو کردنی ریساکانی دادپەروەری کۆمەڵایەتی.

سییەم: دەولەت مافی پیکهتانی ریکخراوو یەکتیبه پشەیه کان و بوون بە ئەندام تییاندا دەپارێژێت، ئەمەش بە یاسا ریکدەخرێت.

مادە (۲۳)

یەكەم: خاوەندارێتی تایبەت پارێزراوەو خاوەن مولك مافی سوود لێوەرگرتن و وهبەرھێنان و بەکاربردنی هەیه لە سنوری یاسادا.

دووەم: ناییت خاوەندارێتی تایبەت لە کەس بەسەرئیتەوه تەنھا بەمەبەستی سوودی گشتی نەبێت و لە بەرامبەردا قەرەبوویەکی دادپەروەرانه بکریتەوه، ئەمەش بە یاسا ریکدەخرێت.

سێهەم:

أ- عێراقی مافی خاوەندارێتی هەبە لە هەموو شوێنێک لە عێراقدا و ناییت کەسی دیکە بێتە خاوەنی مالی نەگۆنراوە مەگەر کەسێک بە یاسا ئەو مافی بدرێت.

ب- خاوەندارێتیکردن بە مەبەستی گۆرینی پێکھاتەیی دانێشتوان قەدەغەبە.

مادە (٢٤)

دەولەت نازادی گواستەووە بۆ کرێکار و شەمک و سەرمايەداران دەستەبەر دەکات لە نێوان هەرێم و پارێزگاکاندا، ئەمەش بە یاسا ریکدەخریت.

مادە (٢٥)

دەولەت چاکسازی لە ئابووری عێراقدا دەگریتە ئەستۆ بە پشتبەستن بە بنەما ئابووری نوێیەکان بەجۆرێک کە وەبەرھێنانی تەواوی داھات و سەرچاوەکان مسۆگەر بکات ھاوکات لە گەڵ ھاندان و گەشەپێدانی کەرتی تاییەتدا.

مادە (٢٦)

دەولەت ھاندانی وەبەرھێنان لە ئەستۆ دەگریت لە بوارە جیاجیاکاندا، ئەمەش بە پێی یاسا ریکدەخریت.

مادەى (۲۷)

يەكەم: دارایی گشتی نایى دەستکاری بکریت و پاراستنى ئەرکی هەموو هاوالاتیە کە.

دووەم: حوکمی تاییەت بە پاراستن و بەرپۆهبردنی مولکی دەولەت و مەرجی بە کارهینان و ئەو سنوورانەى کە ناکرئ سازشیان لەسەر بکریت بە یاسا ریکدەخریت.

مادەى (۲۸)

يەكەم: باج ناسەپتیریت و هەموار ناکریت و وەرناگیریت و لیسوردن نایگیرتەو تەنها بە یاسا نەبیت.

دووەم: خاوەن داھاتی کەم لە باج دەبەخشریت بۆ ئەوھى رینگەنەدریت دەستدریژی بکریتە سەر لانی کەمى ئاستى بژتوی، ئەمەش بە یاسا ریکدەخریت.

مادەى (۲۹)

يەكەم:

أ- خێزان بنەمای کۆمەلگەبەو دەولەت پارێزگاری لە قەوارەو بەھا ئایینی و رەوشتی و نیشتمانیه کەى دەکات.

ب- دەولەت پاراستنى دایکایەتی و منداڵ و پیر لە ئەستۆ دەگریت و سەرپەرشتی تازهپینگەیشتووان و لاوان دەکات و هەل

و مەرجى گونجاويان بۇ دەرهخسىيەت بۆگەشەدان بە توانا و لىھاتوويە كانيان.

دووهەم: مندالان مافى پەروردهو سەرپەرشتىو فېرکردنيان ھەيە لەسەر دايكان و باوكان، دايكان و باوكانيش مافى رېزگرتن و سەرپەرشتى کردنيان ھەيە لەسەر مندالان بە تايبەتى لەکاتى پىربوون و بى دەسلەتو پەککەوتندا.

سېيەم: بە ھىچ شىۆەيدەك نايەت مندالان چەوساندەھوى ئابورى (الاستغلال القتصادى) بکرىن و دەولەتیش رېوشوئى پىويست دەگرىتەبەر بۆ پاراستيان.

چوارەم: رېگە نادريەت بەگرىتەبەرى شىۆازەکانى توندوتىژىو ستەم لە خىزان و قوتابجانە و کۆمەلگەدا.

مادەى (۳۰)

يەكەم: دەولەت چاودىرى کۆمەلايەتىو تەندروستى دابىن دەکات بۆ تاک و خىزان – بە تايەت مندال و ئافرەت – لەگەل بنەما سەرەکيەکانى ژيانىكى ئاسوودە، کە داھاتىكى گونجاوو شوئى نىشتەجى ئاراميان بۆ مسۆگەر بکات.

دووهەم: دەولەت چاودىرى کۆمەلايەتى بۆ عىراقىيەکان دابىن دەکات لەکاتى پىربوون و نەخۆشى و بىتوانايى کارکرن و ئاوارە بوون و ھەتو

كەوتن و بىكارىدا، ھەروەھا خزمەتگوزارى دۇنيايى كۆمەلايەتى(التأمين الاجتماعى)يان بۆ دابىن دەكات و كار دەكات بۆ پاراستىيان لە نەخوينسەوارى و ترس و نەبوونى شوئىنى نىشتەجىبون و پرۆگرامى تايىبەتايان بۆ دەستەبەر دەكات بەمەبەستى ئامادەكردن و سەرپەرشتى كردن، ئەمانەش بە پىي ياسا رىكەدەخرىت.

مادەى (٣١)

يەكەم: ھەموو عىراقىيەك مافى چاودىرى تەندروستى ھەيەو دەولەت گرنكى دەدات بە تەندروستى گشتىو پىدوايستىيەكانى خۇپارىزىو چارەسەر كردن دابىن دەكات لەرىنگاى بىياتنانى نەخۆشخانەو دامو دەزگاى تەندروستى جۆراوجۆرەو.

دووم: كەسايەتىو دەستەكان مافى دامەزراندنى نەخۆشخانەو بنكەى تەندروستىو خانەى چارەسەرى تايىبەتايان ھەيە بە سەرپەرشتى دەولەت، ئەمەش بە ياسا رىكەدەخرىت.

مادەى (٣٢)

دەولەت چاودىرى كەمەندامان و كەسانى خاوەن پىداويستى تايىبەت دەكات و ئامادەسازيان لە ئەستۆ دەگرىت بەمەبەستى تىكەلكردن دابىن لە گەل كۆمەلگەدا، ئەمەش بە ياسا رىكەدەخرىت.

مادە (٣٣)

یەكەم: ھەموو تاكێك مافی ئەووی ھەبە لە بارودۆخێكی ژینگەیی پاكدا بژی.

دووەم: دەولەت پاراستنی ژینگەو ھەمەجۆری زیندەوهران لە ئەستۆ دەگریت.

مادە (٣٤)

یەكەم: فێرکردن ھۆكاریكی سەرەكیە بۆ بەرەوپێشچوونی كۆمەلگەو مافێكە دەولەت داینی دەكات، لە قۆناغی سەرەتایدا بە زۆرەملییەو دەولەتیش لەناوبردنی نەخوێندەواری لە ئەستۆ دەگریت.

دووەم: خوێندنی بە خۆراییی مافی ھەموو عێراقیەكانە لە قۆناغە جیاجیاكاندا.

سێدەم: دەولەت ھانی لێكۆڵینەووی زانستی دەدات بۆ مەبەستی ئاشتیانە بەو شیۆھەیی خزمەتی مرۆفایەتی بكات و سەرپەرشتی داھێنان و دۆزینەووی نوێو سەرچەم جۆرەكانی بلیمەتی دەكات.

چوارەم: فێرکردنی تاییەت و ئەھلی دەستەبەردەكریت و بەپیتی یاسا رێكەدەخریت.

مادە (٣٥)

دەولەت سەرپەرشتی چالاکی و دامودەزگا رۆشنییریەکان دەکات بە شێوەیەک کە لە گەڵ میژووی شارستانی و رۆشنییری عێراق بگونجێت، ھەر وەھا سوور دەبێت لە سەر پششتیەستن بە بیروبووچۆنی روناکییریانە ی رەسەنی عێراقی.

مادە (٣٦)

ئەنجامدانی وەزرش مافی ھەموو کەسیکە، ھەر وەھا پێویستە دەولەت ھانی چالاکیەکانی بکات و سەرپەرشتی بکات و پێداویستیەکانی بۆ دا بین بکات.

بەشی دووهم ئازادیهكان

مادهی (۲۷)

یه کەم:

- أ- ئازادی و ریزی مرۆفە پارێزراوه.
- ب- ناییت کەس دەستگیر بکریت یان لیکۆلینەوهی لەگەڵ بکریت تەنها بە پێی بریاری دادگا نەبێت.
- ج- هەموو جۆره کانی سزادانی دەرروونی و جەستەیی و مامەڵەیی نامرۆقانه قەدەغەیهو، هەر دانپێدانانێک بەزۆر یان هەرەشه یان سزادان بێت هیچ بایه خێکی یاسایی نیه، زیانلیکهوتوو مافی ئهوهی ههیه به پێی یاسا داوای قهره‌بوو بکات لهو زیانه مادی و مه‌عنه‌ویانهی که لێی کهوتوووه.
- دووهم:** ده‌ولەت پارێزگاری تاک ده‌گریته ئه‌ستۆ له زۆر لیکردنی سیاسی و نایینی ناییت کەس له‌بەر ئه‌و هۆکارانه ده‌ستگیر بکریت.
- سییهم:** کارکردنی به‌زۆره‌ملی (سوغره) و به‌ندا‌یه‌تی بازارگانی به‌ بنده‌وه قه‌ده‌غیه، هه‌روه‌ها بازارگانی به‌ ئافره‌ت و منداڵ و سیکسه‌وه قه‌ده‌غیه.

مادەى (۳۸)

دەولەت ئەم خالانى خوارەو دە گرىتە ئەستۆ بەمەرجىك
 نەبىتە ھۆى تىكچوونى ياسا نادابى گشتى:
يەكەم: ئازادى دەرپرېن بە ھەموو شىوہ كان.
دووەم: ئازادى رۆژنامە گەرىو چاپکردن و ئاگادارىو راگەباندىن و
 بلاو كوردنەوہ.
سېيەم: ئازادى كۆبوونەوہو خۆپىشاندىنى ھېمانانە بە ياسا رېكەدەخرىت.

مادەى (۳۹)

يەكەم: ئازادى پېكھېتەنى كۆمەلەو پارتە سىاسىيە كان يان پەيوەندى
 پېوہ كوردنېان پارىزراوہو بە ياسا رېكەدەخرىت.
دووەم: نايىت كەس ناچار بگرىت بۆ بوونە ئەندام لە ھىچ پارتىك يان
 كۆمەلەيەك يان لايەتتىكى سىاسى يان ناچار بگرىت بۆ بەردەوام بوون لە
 ئەندامىيى تېيدا.

مادەى (۴۰)

ئازادى پەيوەندىكردن و ناردنى نامەى پۆستەيىو تەلەفۇنىو
 ئەلەكفۇنىو بروسكەو جۆرەكانى دىكە پارىزراوہو نايىت چاودىرى

بكریت یان گوئی لی بگێریت یا ئاشکرا بکریت تەنھا لەبەر پێویستی یاسایی یان ئاسایش و بە پێی بریاری دادگا نەبێت.

مادە (٤١)

عێراقیەکان نازادن لە پابەندیبون بە باری کەسێتیان بە پێی ئاین و ئاینزای بیروباوەرو هەلبژاردنی خۆیان، ئەمەش بە یاسا رێکدەخریت.

مادە (٤٢)

هەر تاکێک مافی ئازادی بیر و باوەری هەیە.

مادە (٤٣)

یەكەم: شوینکەوتوانی هەر ئاین و ئاینزایەك نازادن لە:

أ- ئەنجامدانی دروشمە ئاینیەکانیان لەوانەش دروشمەکانی حوسەینیە.

ب- بەرپۆهبردنی ئەوقاف و کاروباری دامو دەزگا ئاینیەکان، ئەمەش بە یاسا رێکدەخریت.

دووەم: دەولەت ئازادی ئەنجامدانی پەرستشەکان و شوینەکانی بەندایەتی دەپارێزیت.

مادە (٤٤)

یەكەم: هەموو عێراقیەك مافی ئازادی هاتوچۆرۆ گەشتکردن و نیشته جیبوونی هەیە لە ناوهره و دەرەوی عێراق.

دووەم: دەرکردن و دوورخستەوهی عێراقی و بێبەشکردنی لە گەڕانەوه بۆ ولات قەدەغەبە.

مادە (٤٥)

یەكەم: دەولەت سوور دەبێت لەسەر پتەوکردنی رۆلی دەزگاکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و پشتیوانیکردن و گەشەپێدان و سەرپەخۆ بوونیان بەو شیوەیە لە گەڵ میکانیزمە ناشتیخوازەکاندا گونجاو بێت بەمەستی بەدیھێنانی نامانجە رەواکانیان، ئەمەش بە یاسا رێکدەخرێت.

دووەم: دەولەت سوور دەبێت لەسەر گەشەدان بە ھۆزە عێراقیەکان و گرنگی دەدات بە کاروباریان بەو شیوەیە کە گونجاو بێت لە گەڵ ئاین و یاسا و بەھێزکردنی بەھا مرۆفایەتیە جوانەکان بەجۆرێک کە رۆلی ھەبێت لە گەشەدان بە کۆمەڵگەی عێراقی و رێ بگرت لەو نەریتە خێلەکیانە کە ناتەبان لە گەڵ مافی مرۆفدا.

مادە (٤٦)

جێبەجێکردنی ھەریەکیک لەو ماف و ئازادیانە لەم دەستورەدا ھاتوو نایێت سنوردار بکریت یان دیاریکریت تەنھا بە یاسا یان بە پشت بەستن بە یاسا نەبێت، بەمەرجێک ئەو سنوردار کردن و دیاریکردنە ناوھەرزکی ماف و ئازادیەکان نەشیوێت.

بەندی سییەم**دەسەلاتی فیدرالی****مادە (٤٧)**

دەسەلاتی فیدرالی لە دەسەلاتی یاسادانان و راپەراندن و دادوهری پێکدیت، نەرکەکانی خۆی لەسەر بنەمای جیاکردنەوهی دەسەلاتەکان پیاده دەکات.

بەشی یەکەم**دەسەلاتی یاسادانان****مادە (٤٨)**

دەسەلاتی یاسادانانی فیدرالی لە ئەنجومەنی نوێنەران و ئەنجومەنی فیدرالی پێکدیت.

لقى يەكەم / ئەنجومەنى نوێنەرانی

مادەى (٤٩)

یەكەم: ئەنجومەنى نوێنەرانی لە ژمارەیهك ئەندام پێكدیته به رێژهی یهك كورسی بۆ سهدههزار كەس لە دانیششوانی عێراق، نوێنەرایەتی گەلی عێراقی دەكەن بە گشتی. هەلبژاردنیشیان بە رێگەى دەنگدانى راستەوخۆو نەپێسى دەبێت، رەچاوى نوێنەرایەتیکردنى سەرجهم پێكهاته كانی گەلى عێراقیش دەكریت.

دووهم: مەرجە ئەو كەسەى خۆى دەپالێوت بۆ ئەندامیتهى ئەنجومەنى نوێنەرانی، عێراقى بێت و بە تەواوى شایانى ئەو پۆسته بێت.

سێهەم: مەرجە كانی كاندیدەكان و دەنگدەرانی و هەرچى پەيوەندى به هەلبژاردنەوه هەيه به ياسا دیاریده كريت.

چوارەم: ياساى هەلبژاردن رێژهیهك بۆ بەشداربوونی ئافرەتان دادەنێت بەجۆرێك كە لە چاره كى ئەندامانى ئەنجومەنى نوێنەرانی كەمتر نەبێت.

پنجەم: ئەنجومەنى نوێنەرانی ياسایهك دادەنێت بۆ چارهسەرکردنى باره كانی گۆرینی ئەندامان لە كاتى دەست لەكار كێشانهوه یان لەكار خستى یان مردندا.

شەشەم: نایته لهیهك كاتدا كەسێك ئەندام بێت لە ئەنجومەنى نوێنەرانی و هەر كارێك یان پۆستێكى فەرمى دیکەى هەبێت.

مادەى (٥٠)

ئەندامى ئەنجومەنى نوێنەران سوێندى دەستورى دەخوات
 لەبەردەم ئەنجومەندا پێش دەست بەكاربوون بەم شێوەیەى خوارەوه:
 " سوێند بێت بە خوای گەورە و مەزن، ئەرك و بەرپرسیاریەتى
 یاساییم بە لێپراوانەو دلسۆزانە جێبەجێبکەم و پارێزگارى لە سەر بەخۆی و
 سەر وەرى عێراق بکەم و بەرژەوهەندى گەلەكەى لەبەرچاوبگرم و
 شەونخونى بکەم بۆ سەلامەتى زەوى و ئاسمان و ئاو و سامان و رژێمە
 دیموکراتى و فیدرالیه كەى و كار بکەم بۆ پارێزگارى لە نازادیه گشتى و
 تايهتیه كان و سەر بەخۆی دادگا و پابەند بوون بە جێبەجێکردنى یاساكان بە
 ئەمانەت و بێلابەنبەوه، خواش شایهتى ئەوهیه كه دەبێم."

مادەى (٥١)

ئەنجومەنى نوێنەران پەپەرەوێكى ناوخۆ دادەنێت بۆ رێكخستنى
 كارەكانى.

مادەى (٥٢)

پەكەم: ئەنجومەنى نوێنەران لە ماوهى سى (٣٠) رۆژدا هەبوونى
 مەرجەكانى ئەندامى يە كلابى دەكاتەوه لەبەر وارى تۆمارکردنى
 نارهزاییهوه بە زۆرىنەى دوو لەسەر سێ دەنگى ئەندامانى.

دووهەم: دەکرێت پلار (طعن) لە بریاری ئەنجومەن بدرێت لەبەردەم دادگای بەلای فیدرالیدا لەماوەی سی (٣٠) رۆژ لە بەرواری دەرچوونی بریارە کەوێ.

مادە (٥٣)

یەکەم: دانیشتنەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی بە ئاشکرا ئەنجام دەدرێت مەگەر لەبەر پێویستی وا بەباش زانرا بە نەهێنی بێت.

دووهەم: کۆنۆسی دانیشتنەکان بەو ھۆکارانە بلاووە کرایتەوێ کە ئەنجومەن پێی باشە.

مادە (٥٤)

سەرۆک کۆمار بانگھێشتی ئەنجومەنی نوێنەرانی دەکات بۆ ئەنجامدانی دانیشتن بە فەرمايشی کۆماری (مرسوم جھوری) لە ماوەی پازدە رۆژ لە بەرواری پەسەندکردنی دەرەنجامی ھەڵبژاردنە گشتیەکاندا. دانیشتنە کە بە سەرۆکایەتی بەتەمەنترین ئەندام ئەنجامدەدرێت بۆ ھەڵبژاردنی سەرۆکی ئەنجومەن و ھەردوو جێگرە کە، وە نایبیت زیاتر لە ماوەی دیاریکراو درێژکرایتەوێ.

مادەى (۵۵)

ئەنجومەنى نوپىنەران لە يەكەم دانىشتى خۆيدا سەرۆك و دواتىر جىگىرى يەكەم و دووهم ھەلدەبۇيۇرۇپت بە زۇرىنەى رەھای ئەندامانى ئەنجومەن لە رېگای ھەلبۇزاردنى نەپپىيەو.

مادەى (۵۶)

يەكەم: ماوھى خولى ھەلبۇزاردنى ئەنجومەنى نوپىنەران چوار سالى رۇزۇمىيى دەپت، ماوھە لە يەكەم دانىشتەو دەست پىدەكات و بە كۇتايى ھاتنى سالى چوارەم كۇتاي دپت.

دووهم: ھەلبۇزاردنى ئەنجومەنى نوپىنەرانى نويى جىل و پىنج رۇز پىش بەروارى كۇتايى ھاتن بە خولى ھەلبۇزاردنى ئەنجومەن دەست پىدەكات.

مادەى (۵۷)

ئەنجومەنى نوپىنەران خولى بەستنى سالانەى ھەيە بە دوو وەرزى ياسادانان، كە ماوھيان ھەشت مانگەو پەيرەوى ناوخۇ چۆنەتى بەستىيان رۇوندەكاتەو، ئەو وەزرەش كە بودجەى گشتى تپدا دەخرىستەرو تەواو نابىت تاوھكو رەزامەندى لەسەر نىشان نەدرپت.

مادەى (۵۸)

يەكەم: سەرۆك كۆمار يان سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران يان سەرۆكى ئەنجومەنى نوپىنەران يان پەنجا ئەندام لە ئەندامانى ئەنجومەنى نوپىنەران

دەتوانن بانگهێشتی ئەنجامدانی دانیشتی نااسایی بکەن و تەنھا تایبەت دەبێت بەو بابەتەکانی کە دانیشتنەکە یۆ ئەنجامدراوە.

دووهم: وەرزى یاسادانانی خولیکى بەستنی ئەنجومەنی نوێنەراوە درێژدەکرێستەو بە مەرجیک لە سی (٣٠) رۆژ زیاتر نەبێت، بۆ تەواوکردنی ئەرکە پێویستەکان، لەسەر داوای سەرۆک کۆمار یان سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران یان سەرۆکی ئەنجومەنی نوێنەراوە یان پەنجای ئەندام لە ئەندامانی ئەنجومەن.

مادەى (٥٩)

یەكەم: رێژەى یاسایی دانیشتنەکانی ئەنجومەنی نوێنەراوە بە ئامادەبوونی زۆرینەى پەهای ژمارەى ئەندامەکانی دەبێت.

دووهم: بپارەکان لە ئەنجومەنی نوێنەراوە بە زۆرینەى سادە دەبێت پاش دلتیابوون لە رێژەى یاسایی بەمەرجیک دەقیك نەبێت پێچەوانەى ئەمە بێت.

مادەى (٦٠)

یەكەم: پرۆژەى بپارەکان لەلایەن سەرۆک کۆمارو ئەنجومەنی وەزیرانەو پێشکەش دەکرێت.

دووهم: یاسا پێشنیارکراوەکان لەلایەن دە ئەندامی ئەنجومەنی نوێنەراوە یان یەکیك لە لیژنە تایبەتمەندەکانیەو پێشکەش دەکرێن.

مادەى (٦١)

ئەنجومەنى نوپىنەران ئەم كارانەى خوارەوى لە ئەستۇدايە:

يەكەم: دانانى ياسا فیدرالیەكان.

دووم: چاودىرىکردنى دەسەلاتى راپەراندىن.

سېئەم: ھەلئىژاردنى سەرۆك كۆمار.

چوارەم: رېئىخستى پرۆسەى پەسەندکردنى پەيماننامەو رېئىككەوتنە نۆدەولتەتەكان بە دانانى ياسايەك كە لەلايەن زۆرىنەى ٣/٢ ى دەنگى ئەندامانەو پەسەند دەكرىت.

پېنجەم: نیشاندانى رەزامەندى لەسەر دامەزراندنى ھەرىكە لە:

أ- سەرۆك و ئەندامانى دادگای تېھەلچوونەوى فیدرالىو سەرۆكى داواكارى گشتىو سەرۆكى دەستەى سەرپەرشتىارى دادوهرى بە زۆرىنەى رەھا، لەسەر پېشنىارى ئەنجومەنى دادوهرى بالا.

ب- بالوئىزو خاوەن پلە تايبەتەكان لەسەر پېشنىارى ئەنجومەنى وەزيران.

ج- سەرۆكى ئەركانى سوپاو جىگرەكانىو ئەوانەى لە پلەى سەرکردەى تىپ(فیرقە) و بەرەو ژورترن، ھەرەھا سەرۆكى دەزگای ھەوالگى لەسەر پېشنىارى ئەنجومەنى وەزيران.

شەشەم:

أ- لىپرسىنەوہى سەرۆك كۆمار بە پشت بەستىن بە داوايەك كە تىيدا ھۆكارى لىپرسىنەوہ كە روونكرابىتەوہ بە زۆرىنەى رەھای دەنگى ئەندامانى ئەنجومەنى ئۆينەرائى.

ب- بەخشىنى سەرۆك كۆمار بە زۆرىنەى رەھای دەنگى ئەندامانى ئەنجومەنى ئۆينەرائى لە ئەنجامدانى ئەركەكەى، دواى سەرۆكۆنە كردنى لەلايەن دادگای بالای فیدرالبيەوہ لە يەكئىك لەم بارانەى خوارەوہدا:

۱- سوئند خواردى دەستورى بە درۆ.

۲- پيشيلكردنى دەستور.

۳- ناپاكى (الحيانە)ى گەورە.

حەوتەم:

أ- ئەندامى ئەنجومەنى ئۆينەرائى دەتوانىت پرسیار ئاراستەى سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران و وەزیرەكان بکات لەھەر بابەتیکدا لە بواری پسیۆرى ئەواندايىت و ئەوانيش ھەموويان مافی ئەوہيان ھەيە وەلامى پرسیارەکانى ئەندامان بدەنەوہ، تەنھا ئەو كەسەش پرسیارى کردووە مافی روونكردنەوہى ھەيە.

ب- لانی كەم بیست و پینج ئەندام لە ئەندامانى ئەنجومەنى نوێنەران بۆیان ھەبە بابەتینكى گشتى بھەنە پروو بۆ تاوتویكردن بەمەبەستى روونکردنەوى سیاسەت و كارى ئەنجومەنى وەزیران یان یەكێك لە وەزارەتەكان، بابەتەكەش پێشكەش بە سەرۆكى ئەنجومەنى نوێنەران دەكرێت. سەرۆكى ئەنجومەنى وەزیران یان وەزیرەكان وادەبەك دادەنێن تا ئامادەبن لەبەردەم ئەنجومەنى نوێنەران بۆ تاوتویكردنى بابەتەكە.

ج- ئەندامى ئەنجومەنى نوێنەران بە رەزامەندى بیست و پینج ئەندام مافی ئەوێ ھەبە بانگێشتنامەبەك ئاراستەى سەرۆكى ئەنجومەنى وەزیران و وەزیرەكان بكات بۆ لیبەرسینەوێان لەو كاروبارانەى پەبوەندى بە پسیپۆرى ئەوانەو ھەبە، تاوتویكردنەكەش ئەنجام نادرێت تاوھكو ھوت رۆژ تپھەر نەبیت بەسەر پێشكەش كردنى بانگێشتنامەكەدا.

ھەشتم:

أ- ئەنجومەنى نوێنەران مافی ئەوێ ھەبە متمانە بکیشیتەو ھەبە لە یەكێك لە وەزیرەكان بە زۆرینەى رەھا، وەزیرەكەش بە لەكارلادراو دەژمێردرێت لە بەروارى بریارى كیشانەوێ متمانەو ھەبە. ناییت ئەم بابەتە بخریتە پروو تەنھا لەسەر رەزامەندى

خۆى نەبىت يان بە داوايدەك كە واژووى پەنجا ئەندامى پىوہبىت، لەئەنجامى تاوتويكردنى بانگهيشتەكە كە ئاراستەى كراوہ، ئەنجومەنىش برىارى خۆى نادات لەسەر داواكە تاوہ كو بەلايەنى كەم حدوت رۆژ تىپەر نەبىت بەسەر بەروارى پىشكەش كردنى داواكارىەكەدا.

ب-

۱- سەرۆك كۆمار مافى ئەوہى ھەيە داوايدەك پىشكەش بە ئەنجومەنى نوینەرائى بكات بۆ متمانە كيشانەوہ لە سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران.

۲- ئەنجومەنى وەزيران لەسەر داواى ۱/۵ ى ئەندامانى دەتوانىت داواى متمانە كيشانەوہ بكات لە سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران، نايىت ئەم داوايەش پىشكەش بكرىت لە داواى ئاراستەكردنى بانگهيشتنامەيدەك نەبىت بۆ سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران و لەداواى تىپەرپوونى بەلانى كەم حدوت رۆژ بەسەر پىشكەش كردنى داواكارىەكەدا.

۳- ئەنجومەنى نوینەرائى برىارى متمانە كيشانەوہ لە سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران دەدات بە زۆرىنەى رەھاي دەنگى ئەندامانى.

ج- حكومت به دەست له كار كيشراو دادەنریت له كاتى متمانە كيشانەوه له ئەنجومەنى وەزيراندا.

د- له كاتى متمانە كيشانەوه له ئەنجومەنى وەزيران هەموو پێكەوه، سەرۆك وەزيران و وەزیرەكان له پۆسته كانیان بەردەوام دەبن بۆ بەرپێكردنى كاروبارى رۆژانه بۆ ماوەیهك كه له سى (۳۰) رۆژ تێپەر نەكات، تاوهكو پێكھێتانی ئەنجومەنى وەزیرانى نوئى، به پێى برگەكانى مادەى (۷۶) ئەم دەستورە.

ه- ئەنجومەنى ئۆينەران مافى بانگهێشتكردن و بەخشینی بەرپرسیانى دەستە سەربەخۆكانى هەيه له نەركەكانیان بەگرتنەبەرى هەمان ئەو رێوشوینانەى بۆ وەزیرەكان دەگرتنەبەر بەزۆرىنەى رەها.

نۆيسەم:

أ- رەزامەندى لەسەر راگەياندننى شەپرو بارى نائاساىى بە زۆرىنەى دەنگى ۲/۳ى ئەندامانى، لەسەر داواى هاوبەشى سەرۆك كۆمار و سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران.

ب- راگەياندننى بارى نائاساىى بۆ ماوەى سى (۳۰) رۆژە. داواى وەرگرتنى رەزامەندى، بواى دريژكردنەوهى هەيه له هەموو جارێكدا.

ج- سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران دەسەلاتى پيوستى دەدرىتى بە شيوهيك بتوانىت كاروبارى ولات بەرپوهبەرىت لە كاتى راگهياندى شەرو بارى نااساييدا، ئەم دەسەلاتانەش بە ياسا ريكدهخريت بە مەرجيك ناتەبا نەيىت لە گەل دەستوردا.

د- سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران ريوشويى وەرگىراو دەرەنجامەكان لە ماوهى راگهياندى شەرو بارى نااساييدا دەخاتە بەردەمى ئەنجومەنى نوێنەران لە ماوهى پازدە رۆژ لە دواى كۆتايى هاتيان.

مادهى (٦٢)

بە كەم: ئەنجومەنى وەزيران پڕۆژەى ياساى بودجەى گشتى و حساباتى كۆتايى پيشكەش بە ئەنجومەنى نوێنەران دەكات تا برياريان لەسەر بەدرىت.

دوو هەم: ئەنجومەنى نوێنەران مافى ئەوهى هەيه بەندو بەشەكانى بودجەى گشتى بگۆرىت و برى گشتى كەم بكاتەوهو لە كاتى پيوستندا پيشنيار بكات ئەنجومەنى وەزيران برى گشتى خەرجكراو زياد بكات.

مادهى (٦٣)

بە كەم: ماف و ئىمتيازەكانى سەرۆكى ئەنجومەنى نوێنەران و هەردوو جىگرەكەى ئەندامانى ئەنجومەن بە ياسا دياريدەكرىت.

دووم:

- أ- ئەندامى ئەنجومەنى نوێنەران پارێزراوى (حصانە) ھەيە دەربارەى ئەو بۆچوونانەى دەريەدەپرێت لە كاتى كۆبوونەوه كاندائو پووبەرپووى دادگایى ناییتەوه لەوبارەيەوه.
- ب- ناییت ئەندامى ئەنجومەنى نوێنەران دەستگير بكریت لە ماوهى وەرزى ياساداناندا مەگەر تاوانبار كرايیت بە تۆمەتێك يان لە تاوانیکهوه گلابيیت، دواى رەزامەندى ئەندامان بە ھەلگرتنى پارێزراويەتەكەى (حصانە) بە زۆرينەى رەھا.
- ج- ناییت ئەندامى ئەنجومەنى نوێنەران دەستگير بكریت دواى ماوهى وەرزى ياسادانان مەگەر تۆمەتبار كرايیت بە ئەنجامدانى تاوانێك ياخود لە تاوانیکهوه گلابيیت، بە رەزامەندى سەرۆكى ئەنجومەنى نوێنەران بۆ لا بردنى پارێزراوى (حصانە) كەى.

مادەى (٦٤)

يەكەم: ئەنجومەنى نوێنەران بە زۆرينەى رەھى دەنگى ئەندامەكانى ھەلەدەوشیتەوه لەسەر داواى سيبەكى (١/٣) ئەندامانى يان لەسەرداواى ئەنجومەنى وەزيران و بە رەزامەندى سەرۆك كۆمار. ناییت ئەنجومەن ھەلبەوشیتەوه لە كاتى لیبەرسینەوهى سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيراندا.

دووەم: سەرۆك كۆمار له كاتی هەلئەشانندەوهی ئەنجومەنی نوێنەراندای، داوای ئەنجامدانی هەلبژاردنی گشتی دەكات لە ولاتدا لە ماوهیه كدا كه له شەست رۆژ تێپەر نەكات، هەر وهها ئەنجومەنی وهزیران بە دەست لە كار كێشراو داده نریت، بەلام لە كارەكانی بەردهوام دەبێت بۆ بەرپرێكردنی كاروباری رۆژانه.

لقس دووهم / ئەنجومەنی فیدرالی

ماددە (٦٥)

ئەنجومەنیکی یاساداران پێكدههێنریت كه به (ئەنجومەنی فیدرالی) ناودەبریت، نوێنەرانی هەرێم و ئەو پارێزگایانه له خۆده گریت كه ناكهونه سنووری ههیه ههريمهكه وه، پێكهاته وه مەرجه كانی ئەندامهتی بواری تایبهتمهندی ئهم ئەنجومەنه وه چیه په یوه ندیداره بهم بواره وه به یاسا ریکدهخریت به زۆرینهی دوو له سێ ٣/٢ دهنگی ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنهران.

بەشی دووهم

دەسەلاتی راپەراندن

مادە (٦٦)

دەسەلاتی راپەراندنی فیدرالی لە سەرۆك كۆمار و ئەنجومەنی
وەزیران بێكەیت، و بە پێی دەستور و یاسا دەسەلاتەكانی پیاده دەكات.

لقس بەكەم: سەرۆك كۆمار

مادە (٦٧)

سەرۆك كۆمار سەرۆکی ولات و نیشانەیی یەكپارچەیی
نیشتمان و سەرورەیی ولاتە، ھەولەدەدات بۆ پابەند بوون بە دەستورو
پاریژگاری لە سەر بەخۆیی و سەرورەیی و یەكێتی و پاراستنی خاکی عێراق
بە پێی بڕگەكانی دەستور.

مادە (٦٨)

پێویستە پالیئوراو بۆ سەرۆك كۆمار ئەم مەرجانەیی تێدا بێت:
بەكەم: لە عێراق لە داك بووبیت و داك و باوكی عێراقی بن.

دووهم: لیھاتووی تەواوی ھەبیت و تەمەنی چل سالی تەواو کردیبت. سییەم: ناویانگیکی باش و شارەزایی سیاسی ھەبیت و بە پاکستی و سەرراستی و دادوہری دلسۆزی بۆ نیشتمان ناسراو بیبت. چوارەم: حوکم نەدرایبت بە تاوانیک کە لە کەداری بکات.

مادە (٦٩)

یە کەم: خۆپالوتن بۆ پۆستی سەرۆک کۆمار بە پێی یاسا ریکدەخریت. **دووهم:** ھەلبژاردنی جیگرێک یان زیاتر بۆ سەرۆک کۆمار بە پێی یاسا ریکدەخریت.

مادە (٧٠)

یە کەم: ئەنجومەنی نوینەرائی لە نیو پالیئوراواندا سەرۆک کۆمار ھەلدەبژیریت بە زۆرینە دوو لە سێ ٢/٣ دەنگی ئەندامەکانی. **دووهم:** ئەگەر ھیچکام لە پالیئوراوان دەنگی زۆرینە پێوستی بە دەست نەھینا، ئەوا کێبەرکی لە نیوان ئەو دوو پالیئوراویدا ئەنجام دەدریت کە زۆرتەین دەنگیان بە دەستھیناوە، ئەو کەسەش زۆرتەین دەنگ بە دەستھینتی لە دەنگدانێ دووھەمدا بە دەبیت بە سەرۆک کۆمار.

مادە (٧١)

سەرۆک کۆمار لە بەردەم ئەنجومەنی نوینەرائی سویندی دەستووری دەخوات بەو شیوہیە لە مادە (٥٠) ی دەستووردا ھاتووە.

مادەى (۷۲)

يەكەم : ماوهى سەرۆكايەتى سەرۆك كۆمار چوار سالەو، دەكرىت تەنها بۆ يەك جارى تر ھەللىبۆيردرىتەو.

دروەم :

أ- ماوهى كارى سەرۆك كۆمار بە كۆتايىھاتنى خوولى ئەنجومەنى نوینەران كۆتايى دىت.

ب- سەرۆك كۆمار بەردەوام دەبىت لە جىيەجىكردى ئەركەكانى تاوہ كو دواى ھەللىبۆاردنى ئەنجومەنى نوینەرائى نوئىو ئەنجامدانى دانىشتىن، بەو مەرجەى سەرۆك كۆمارى نوئى ھەللىبۆيردرىت لەماوهى سى (۳۰) رۆژدا لە بەروارى ئەنجامدانى يەكەم دانىشتى ئەنجومەنەو.

ج- ئەگەر پۆستى سەرۆك كۆمار لەبەر ھەر ھۆيەك بەتال بوو، سەرۆكىكى تر ھەللىبۆيردرىت بۆ تەواو كردنى ئەو ماوہيەى كە ماوہ بۆ سەرۆكايەتى كۆمار.

مادەى (٧٣)

سەرۆك كۆمار ئەم دەسەڵاتانەى خوارەوەى ھەيە:

يەكەم: دەرکردنى لیبووردنى تايبەت لەسەر راسپاردەى سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران بەمەرجێك ئەوانە نەگرێتەو ەكە بەھۆى مافى تايبەت و تاوانى نۆدەولتەتى تیرۆر گەندەلى دارايىو ئىداريەو ەحوكمدران.

دووەم: پەسەندکردنى پەیماننامەو رێككەوتنە نۆدەولتەتیه كان پاش وەرگرتنى رەزامەندى ئەنجومەنى نوێنەران.

سێیەم: پەسەندکردن و دەرکردنى ئەو ياسایانەى ئەنجومەنى نوێنەران دايدەنێن، ياساكانیش بە بەپەسەندكراو دەژمێردرێن پاش تێپەربوونى ١٥ رۆژ بەسەر ناردنیاى بۆ سەرۆك كۆمار.

چوارەم: بانگهێشتکردنى ئەنجومەنى نوێنەران بۆ كۆبونەو ەدواى پەسەندکردنى ئەنجامى ەلێژاردنە كان بەماو ەيەكى ديارىكراو بەمەرجێك لە ١٥ رۆژ تێپەرنەكات.

پنجەم: بەخشینی نیشانەو مەدالیا لەسەر راسپاردەى سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيران و بەگوێرەى ياسا.

شەشەم: پەسەندکردنى بالۆتێرە كان.

هەوتەم: دەرکردنى بەیاننامەى كۆمارى.

هەشتم: پەسەندکردنی حوکمی لەسێدارەدان کە لە لایەن دادگا تاییهتەندەکانەوە دەردەچیت.

نۆیەم: هەڵدەستیت بە ئەرکی سەرکردایەتی بالای هێزە چەكدارەكان بەمەبەستی پرۆتۆكۆلی و ئاھەنگ گێران.

دەيەم: ھەر دەسەڵاتیکی تر کە لەم دەستورەدا دیاریکراوە.

مادە (٧٤)

موچەو دەرمالەى سەرۆك كۆمار بە پێی یاسا دیاریدەکرێت.

ماددە (٧٥)

یەكەم: سەرۆك كۆمار بۆى ھەبە دەست لەكاركێشانهوى خۆى بە نووسراو پێشكەش بە ئەنجومەنى نوێنەرانی بکات، دەست لەكاركێشانهوهكەش لەپاش ھەوت رۆژ لە پێشكەشکردنى بە ئەنجومەنى نوێنەرانی كارى پێدەکرێت.

دووھەم: یەكێك لە جێگرەكان جێى سەرۆك كۆمار دەگرێتەووە لەكاتى نامادەنەبوونیدا.

سێھەم: لەكاتى نەبوونی سەرۆك كۆمار لەبەر ھەرھۆبەك، جێگر جێگای دەگرێتەووە، ئەنجومەنى نوێنەرانی دەبێت سەرۆكێكى نۆی ھەلبێژێرێت لەھاوھەبەكى دیاریکراو پاش چۆلێوونی پۆستی سەرۆك كۆمار بەمەرجێك لە سى رۆژ تێپەر نەكات.

چوارەم: لەكاتى نەبوونى سەرۆك كۆماردا، سەرۆكى ئەنجومەنى ئۆيىنەرائى جىنگى دەگرىتەو ئەگەر سەرۆك كۆمار جىنگى نەبوو. دەبىت سەرۆكىكى نۆى ھەلبىژدردىت لەماوہىكى دىارىكرادا بەمەرجىك لە سى رۆژ تىپەر نەكات لەبەروارى بەتالىوونى ئەو پۆستەو بەگۆپرەى بىگەكانى ئەم دەستورە.

لقى دووہم: ئەنجومەنى وەزىران

مادەى (٧٦)

يەكەم: سەرۆك كۆمار كاندىدى ئەو فراكسىۆنە پەرلەمانىيەى زۆرتىرىن ئەندامى ھەيە رادەسىپىرت بۆ پىكھىنانى ئەنجومەنى وەزىران لەماوہى پازدە رۆژ لە بەروارى ھەلبىژاردنى بە سەرۆك كۆمار.

دووہم: سەرۆك وەزىرانى راسپىردراو ناوى وەزىرەكان دىارىدەكات لەماوہىكى دىارىكرادا بەمەرجىك لە سى رۆژ تىپەر نەكات لەبەروارى راسپاردنىوہ.

سىيەم: ئەگەر سەرۆك وەزىرانى راسپىردراو نەيتوانى لەو ماوہ دىارىكراوہى لە بەندى دووہمى ئەم مادەيەدا ئاماژەى پىكراوہ حكومەت پىك بەپىتت،

ئەوا سەرۆك كۆمار كەسیكى تر رادەسپێریت بۆ پێكھێنانى ئەنجومەنى
وەزیران لەماوەى پازدە رۆژدا.

چوارەم: سەرۆكى ئەنجومەنى وەزیرانى راسپێردراو ناوى وەزیرەكان و
بەرنامەى حكومەت دەخاتە بەردەم ئەنجومەنى نوێنەران. پاش ئەوەى
ئەنجومەنى نوێنەران بە زۆرینەى رەها رەزامەندى دەربرى لەسەر یەكە بە
یەكەى وەزیرەكان و بەرنامەى حكومەت، ئەو مانای ئەو یە متمانە
دراو تە ئەنجومەنى وەزیران.

پنجەم: ئەگەر متمانە نەدرا بە حكومەت، ئەوا لەماوەى پازدە رۆژدا
سەرۆك كۆمار كەسیكى تر رادەسپێریت بۆ پێكھێنانى حكومەت.

مادەى (٧٧)

یەكەم: سەرۆكى ئەنجومەنى وەزیران دەبێت هەمان مەرجە پێویستەكانى
سەرۆك كۆماری تێدا بێت و هەلگى پروانامەى زانكۆ یان هاوتاكەى بێت
و تەمەنى سىو پێنج سالى تەواو كەرد بێت.

دووەم: دەبێت وەزیر هەمان مەرجە پێویستەكانى ئەندامانى ئەنجومەنى
نوێنەرانى تێدا بێت و هەلگى پروانامەى زانكۆ یان هاوتاكەى بێت.

مادەى (٧٨)

سەرۆكى ئەنجومەنى وەزیران لێپرسراوى راستەوخۆى پێدەكردنى
سیاسەتى گشتى ولات و سەر كەردەى گشتى هیزەچە كدارەكانەو ئەنجومەنى

وەزیران بەرپێوە دەبات و سەرژکایەتی کۆبوونەوه‌وه‌کانی دەکات. مافی لەکارخستنی وەزیرەکانی هەبێ بە رەزامەندی ئەنجومەنی نوێنەرانی.

مادە (٧٩)

سەرۆک و ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران لەبەردەم ئەنجومەنی نوێنەرانی سۆنیدی دەستوری دەخۆن بەو شێوازی لە مادە (٥٠)ی دەستوردا هاتوو.

مادە (٨٠)

ئەنجومەنی وەزیران ئەم دەسەڵاتانەی خوارەوه‌ی هەبێ:

یەكەم: پلاندانان و جێبەجێکردنی سیاسەتی گشتی دەوڵەت و پلانی گشتیەکان و سەرپەرشتیکردنی کاری وەزارەتەکان و ئەو لایەنانەی بەهێچ وەزارەتێکەوه پەیوەست نین.

دووهم: پێشنیارکردنی پرۆژەی یاسا.

سێهەم: دەرکردنی پێرەو رێنماییو بریارەکان بەمەبەستی جێبەجێکردنی یاساکان.

چوارم: نامادەکردنی پرۆژەی بوودجەیی گشتی و لیکدانەوه‌ی کۆتایی پلانی گەشەپێدان.

پنجەم: راسپاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی بۆ رەزامەندی دەربرین لەسەر دامەزراندنی بریکاری وەزیرەکان و بالۆتێرەکان و خاوەن پلە تایبەتیەکان و

سەرۆکی ئەركانی سوپا یاریدەدەرەكانی و ئەوانەى لەئاستى سەرکردەى(فیرقە) و بەرەو ژوورن و سەرۆكى دەزگای ھەوالگى نیشتمانی و سەرۆكى دەزگا ئەمنیەكان.

شەشەم: دانوستاندن لەسەر بەلگنامەو رێكەوتننامە نیۆدەولەتیەكان و ئیمزاکردنیاں یان ھەركەسیك ئەنجومەن راپیسپیریت.

مادەى (۸۱)

یەكەم: سەرۆك كۆمار جیگای سەرۆكى ئەنجومەنى وەزیران دەگریتەو لەكاتى چۆلبوونى ئەو پۆستە لەبەر ھەر ھۆیەك.

دووەم: دەبیئت سەرۆك كۆمار سەرۆك وەزیرانیكى تر راپیسپیریت لەماوەیەكى دیاریكراودا بەمەرجیك لەپازدە رۆژ تێپەرنەبیئت بەگۆیرەى برگەكانى مادەى (۷۶)ى ئەم دەستورە.

مادەى (۸۲)

مووچەو دەرمالەى سەرۆك وەزیران و وەزیرەكان و ئەوانەى لەئاستیاندا بە یاسا رێكدەخریت.

مادەى (۸۳)

سەرۆك وەزیران و وەزیرەكان پێكەوو بەشپۆرەى تاكەكەسى لێپرسراون لەبەردەم ئەنجومەنى نوینەرائندا.

مادە (٨٤)

یەكەم: دیاریکردنی ئەرك و دەسەڵات و کاری دەزگاکانی ئاسایش و هەوالگری نیشتمانی بەیاسا ریکدەخریّت و دەبێت بەگوێرەى بنه‌ماکانی مافی مرۆفە کاربکەن و لەژێر چاودێری ئەنجومەنی نوێنەرانی دەبن.

دووەم: دەزگای هەوالگری نیشتمانی پەپوهست دەبێت بە ئەنجومەنی وەزیرانەوه.

مادە (٨٥)

ئەنجومەنی وەزیران پێرەوی ناوخوا بۆ خۆی دادەپێژێت بەمەبەستی ریکخستنی بەرپێوه‌چوونی کارەکانی.

مادە (٨٦)

پێکھاتە و پۆست و تاییه‌تمە‌ندبێتی وەزاره‌ته‌کان و دەسەڵاتەکانی وەزیر بەیاسا ریکدەخریّت.

بەشی سییەم

دەسەلاتی دادوەری

مادە (۸۷)

دەسەلاتی دادوەری سەر بە خۆیە و دادگاکان بەرپۆیە دەبەن بەجیاواری جۆر و پلە کانیانە وەو برپارە کانیان بە گوێرە یاسا دەردە کەن.

مادە (۸۸)

دادوەرەکان سەر بە خۆن و جگە لە یاسا لە ژێر ڕێکێفی هیچ دەسەلاتیکی تردا نین. ناییت هیچ دەسەلاتیک دەست بخاتە دادگا و کاروباری دادپەر وەر یەو.

مادە (۸۹)

دەسەلاتی دادوەری فیدرالی پێکدیت لە ئەنجومەنی دادوەریی بالۆ و دادگای فیدرالیی بالۆ و دادگای تێهەلچوونەو هی فیدرالی و دەزگای داواکاری گشتی و دەستە ی سەرپەرشتیاری دادوەری و دادگا فیدرالیە کانی تر کە بە پێی یاسا ڕێکدەخرین.

لقی یەكەم: ئەنجومەنی دادوهریی پالێ

مادە (٩٠)

ئەنجومەنی دادوهریی پالێ بەرپۆهبردنی کاروباری دەستە دادوهریەکان دەگرێتە ئەستۆ، یاسا پێکھاتەو تایبەتمەندی و رێساکانی کارکردنی روون دەکاتەوه.

مادە (٩١)

ئەنجومەنی دادوهریی پالێ ئەم دەسەلاتانە خوارەوهی هەیە:

یەكەم: بەرپۆهبردنی کاروباری دادوهری و سەرپەرشتیکردنی دادوهریی فیدرالی.

دووەم: پالۆتی سەرۆک و ئەندامانی دادگای تێهەلچوونەوهی فیدرالی و سەرۆکی داواکاری گشتی و سەرۆکی دەستە سەرپەرشتیکاری دادوهری و پێشکەشکردنی ناوەکان بۆ ئەنجومەنی نوێنەران بە مەبەستی رازیبوون لەسەر دامەزراندیان.

سێهەم: پێشنیارکردنی پرۆژە بوودجە سالیانە دەسەلاتی دادوهریی فیدرالی و پێشکەشکردنی بە ئەنجومەنی نوێنەران بۆ رەزامەندی دەربەرین لەسەری.

لقی دووهم: دادگای باڵای فیدرالیی

مادە (٩٢)

یەكەم: دادگای فیدرالیی باڵا دەستەبە كی دادوهری سەربەخۆیە لەپرووی دارایی و بەرپۆه بردنەو.

دووهم: دادگای فیدرالیی باڵا لە ژمارەبەك داوهر و پەسپۆری بواری فیهقی ئیسلامی و یاساناس پێكدی. دیاریكردنی ژماره و شیوازی هەلبژاردن و كاری داگاكه بە یاسا رێكدهخړیت بەزۆرینهی دوولە سی ٢/٣ ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنەران.

مادە (٩٣)

دادگای فیدرالیی باڵا تاییهتە بەم بوارانەو:

یەكەم: چاودێرێكردنی رادهی دەستووری بوونی یاساو پێرهو کاریكراوه كان.

دووهم: لێكدانەوێ دەقەكانی دەستوور.

سییەم: یەكلايێكردنەوێ ئەو كێشانی لە ئەنجامی جییهجێكردنی بپاره كانی حكومەتی فیدرالیهو دەروست دەبن و ئەو بپارو پێرهو رێنمایو رێوشوێنانهی لە دەسەلاتی فیدرالیهو دەردەچن، یاساش ماف

دهدات بە ھەریەک لە ئەنجومەنی وەزیران و کەسانی خاوەن پلە و ئەوانی دی کە راستەوخۆ لە دادگا رەخنە لەو بڕیارانە بگرن.

چوارەم: یەکلاکردنەوەی ئەو دووبەرەکیانەی لەنیوان حکومەتی فیدرالیو حکومەتی ھەرێمەکان و پارێزگاو شارەوانیو ئیدارە ناوخرۆیسەکان روودەدات

پنجەم: یەکلاکردنەوەی ئەو دووبەرەکیانەی لەنیوان حکومەتی ھەرێمەکان یان پارێزگاکان روودەدات.

شەشەم: یەکلاکردنەوەی ئەو تۆمەتانەی دراوەتە پال سەرۆک کۆمارو سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و وەزیرەکان، ئەمەش بە یاسا رێکدەخرێت.

حەوتەم: پەسەندکردنی ئەنجامی کۆتایی ھەڵبژاردنە گشتییەکان بۆ ئەندامیی ئەنجومەنی نوێنەران

ھەشتەم:

أ- یەکلایبکاردنەوەی ناکۆکی لە نیوان بواری کاری دادگای فیدرالی و دەستەئەو دادوهری ھەرێم و پارێزگاکان کە ناکەونە سنوری پارێزگاکان.

ب- یەکلایبکاردنەوەی ناکۆکی لە بواری کاری دەستەئەو دادوهری ھەرێمەکان و پارێزگاکان کە ناکەونە سنوری ھەرێمەکانەو.

مادە (٩٤)

بەپێڕەوانی دادگای بەلای فیدرالی یەکلاکەرەوەیەو دەبێت
سەر جەم دەسەڵاتەکان پێوی پابەندبێن.

لقی سێیەم: حوکمە گشتیەکان**مادە (٩٥)**

پێکھێنانی دادگای تاییەت و ھەلاوێری (استیناییە) قەدەغەییە.

مادە (٩٦)

پێکھاتەیی دادگاکان و جۆر و پلەو تاییەتەندیەکانیان و چۆنیتی
دامەزراندن و خزمەتی دادوەرەکان و ئەندامانی داواکاری گشتیو
بەرزەفتکردن (الإنضباط) و خانەنشینکردنیان بە یاسا ریکدەخریت.

مادە (٩٧)

ناییت دادوەر لەسەر کار لایبەریت تەنیا لەو بارانەدا نەبێت کە یاسا
دیاریان دەکات. ھەر وەھا یاسا چەند حوکمیکی تاییەت بە دادوهران
دیاریدە کات و لایبەری سینیەوھی ئاکیاریانەیان لە گەڵدا ئەنجا دەدات.

مادە (٩٨)

دادووەرو ئەندامی داواکاری گشتی بۆیان نیە:

یەكەم: هەستەن بەئەركی دادووەریو هەردوو ئەركی یاسادانان و راپەراندن
یان هەر كارێكی تر لەیەك كاتدا.
دووەم: پەيوەندی بکەن بەهیچ حیزب و رێكخراویكی سیاسیهو، یان
هەستەن بە هەر چالاکیه کی سیاسی.

مادە (٩٩)

دادگای سەربازی بەیاسا رێكدهخریت. بواری تایبەتمەندی دادگا
سەربازیەکان دیاریده کریت که تەنیا پەيوەندیان بە ئەو تاوانانەوه هەیه که
شیوازی سەربازیان هەیهو ئەندامانی هێزه چه کداره کان و هێزه کانی ئاسایش
ئەنجامیان دەدەن لەو سنوورە یاسا دیاریده کات.

مادە (١٠٠)

دەقه یاسایه کان بۆیان نیە هیچ کارێک یان بریارێکی ئیسداری
بەدوور بگرن لە رەخنەلیگرتن.

مادە (١٠١)

دەگونجیت بە یاسا ئەنجومەنیکی دەولەت پیکههتیریت
تایبەتمەندییت بە پۆسته کانی دادوهری یی ئیسداریو فئوادان و دارشتن و

نوێنەرایەتیکردنی دەولەت و دەستە گشتیەکانی تر لەبەردەم لایەنەکانی دادوهریدا تەنیا ئەوانە نەبێت کە بە یاسا هەلاویژ دەکەین.

بەشی چوارەم

دەستە سەرپەخۆکان

مادە (١٠٢)

کۆمسیۆنی بەلای مافەکانی مەرۆف و کۆمسیۆنی بەلای هەلبژاردنەکان و دەستە دەستپاکی (هێنە الزاھە)، سەرپەخۆن و لەژێر چاودێری ئەنجومەنی نوێنەراندان و کارەکانیان بە یاسا پێکدەخەیت.

مادە (١٠٣)

پەكەم: هەریە کە لە بانکی ناوەندی عێراق و دیوانی چاودێری دارایی و دەستە پراگەیانندن و پەپوهندیەکان (اتصالات) و دیوانەکانی ئەوقاف لەرووی دارایی و پەپوهندیەکان سەرپەخۆن و کاری هەریە کەیان بە یاسا پێکدەخەیت.

دروهم: بانکی ناوەندی عێراق بەرپرسە لەبەردەم ئەنجومەنی نوێنەراندان. دیوانی چاودێری دارایی و دەستە پراگەیانندن و پەپوهندیەکان پەپوهندیە بە

ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق.

سێیەم: دیوانەکانی ئەوقاف پەڕه‌ستان بە ئەنجومەنی وەزیرانەوه.

مادە (١٠٤)

دەزگایەکی پێکدەهێنرێت بەناوی دەزگای شەهید کە پەڕه‌ستان بە ئەنجومەنی وەزیرانەوه. کارەکانی ئەو دەزگایەو بواری کانی تاییه‌تمەندی بە یاسا رێکدەخوێت.

مادە (١٠٥)

دەستەبەکی گشتی پێکدەهێنرێت بەمەبەستی پاراستنی مافی هەرێمەکان و ئەو پارێزگایانەی ناکه‌ونه سنووری هیچ هەرێمێکەوه بۆ بەشداریکردن بە شێوه‌یه‌کی داپەرورانە لە بەرپەرەدنی دامودەزگا جۆراوجۆره‌کانی حکومەتی فیدرالیو نێردەکان و زەمالەکانی خوێندن و شانده‌کان و کۆنگره‌ هەرێمییو نێردەولەتیه‌کان. ئەم دەستەبەش پێکدێت لە نوێنەرانی حکومەتی فیدرالیو هەرێمەکان و ئەو پارێزگایانەی سەر بە هیچ هەرێمێک نین و ئەوه‌ش بە یاسا رێکدەخوێت.

مادە (١٠٦)

بە یاسا دەستەبەکی گشتی بۆ چاودێریکردن و تەرخانکردنی داھاتی فیدرالی دادەمەزرێنرێت. دەستەکە لە پەڕه‌ستانی حکومەتی فیدرالیو هەرێمەکان و نوێنەرانی پێکدێت و ئەم لێپرسراویتیانەی هەیە:

پە کەم: دڵنیابووون لە دابەشکردنی دادگەرانی باریبوو و یارمەتی و قەرزه نیۆدەولەتیه کان بە گۆیڤه ی پشکی هەریه که له هەریمه کان و ئەو پارێزگایانه ی ناکه و نه سنووری هیچ هەریمیکه وه.

دووهم: دڵنیابووون لە بە کاربردن و دابەشکردنی داهاشی دارایی فیدرالی بە باشترین شیوه.

سێهەم: دڵنیابووون لە هەبوونی شەفافیت و دادپەروری لە تەرخانکردنی پارە و پوول بۆ حکومەتە هەریمیه کان و ئەو پارێزگایان که ناکه و نه سنووری هەریمه کان وه به پیتی ئەو رێژانه ی بپاری له سەر دراوه.

ماده ی (١٠٧)

ئەنجومەنێک پێکدههێنرێت به ناوی ئەنجومەنی گشتیی خزمەتی فیدرالی که ئەرکی رێکخستنی کاروباری فەرمانبەریتی گشتی فیدرالی ده گریته ئەستۆ له وانهش دامەزراندن و بەرزکردنەوه، پیکهاته و بواره کانی تاییه تەندیتی ئەنجومەنه کەش به گۆیڤه ی یاسا رێکده خریت.

ماده ی (١٠٨)

ده کریت ده زگای سه ربه خۆی دیکه پیکه پیرین به پیتی پێویست و به یاسا.

بەندی چوارەم

بوارەکانی دەسەڵاتی فیدرالی

مادە (١٠٩)

دەسەڵاتی فیدرالی یەکییتی و یەکپارچەیی و سەر بە خۆیی و سەر وەری و یاسای دیموکراسیخوازانەیی فیدرالی عێراق دەپارێژێت.

مادە (١١٠)

ئەم دەسەڵاتانەیی خوارەو تاییەتن بە حکومەتی فیدرالییەو:

یەکەم: ڕەنگرێژکردنی سیاسەتی دەرەو نوێنەرایەتی دبلۆماسیی ئەنجامدانی دانوستان لەسەر پەیماننامەو رێکەوتنە نێودەوڵەتیەکان و سیاسەتی قەرزکردن و واژۆکردن لەسەریان و یەکلاکردنەو و ەنگرێژکردنی سیاسەتە ئابووری و بازرگانیه دەرەکیە سەر و یەکان.

دووەم: دانسان و جێبەجێکردنی سیاسەتی ئاسایشی نیشتمانی لەوانەش پێکھێنان و بەرپۆەبردنی ھێژیکێ چەکلدار بەمەبەستی دڵنیابوون لە پاراستن و مسۆگەرکردنی ئاسایشی سنوورەکانی عێراق و بەرگریکردن لێیان.

سێهەم: ڕەنگرێژکردنی سیاسەتی دارایی و گومرگ و دەرکردنی دراوو
 رێکخستنی سیاسەتی بازرگانی لەسەر سنووری هەرێم و پارێزگاکانی
 عێراق و دانانی بودجەى گشتى دەولەت و ڕەنگرێژکردنی سیاسەتی دراوو
 دامەزراندن و بەرپۆهبردنی بانکیکی ناوەندی.

چوارەم: رێکخستنی کاروباری پێوەرو پێوان و کێشان.

پنجەم: رێکخستنی کاروباری ڕەگەزنامەوبەهاولاتی بوون (تجنس) و
 نیشتهجێبوون و مافی پەنابەریتی سیاسی.

شەشەم: رێکخستنی سیاسەتی لەره‌لەرەکانی پەخشکردن و پۆسته.

هەوتەم: دانانی پرۆژەى بودجەى گشتى و بەرهێنان.

هەشتەم: پلاندانانی تاییهت بە سیاسەتی ئەو سەرچاوه ئاویانەى له دەرەوهى
 عێراقهوه دێن و مسۆگەرکردنی گەشتی بره ئاوی پێویست بۆ ناو عێراق
 بەگۆڕه‌ی یاساو نهریته نێوده‌ولەتیه‌کان.

نۆهەم: نامارو سەرژمێری گشتی دانیشتران.

ماده‌ی (١١١)

نهوت و غازى مولكى سەرجه‌م خەلکی عێراقن له هه‌موو هەرێم
 و پارێزگاکاندا.

مادەى (۱۱۲)

يەكەم: حكومەتى فیدراللى لەگەل ھەرىم و پارىزگا بەرھەمھېتەرەكان نەوت و غازى بەرھەمھېتەرەوى كىلگەكانى ئىستا بەرپۆە دەبات بەمەرجىك داھاتەكانىان بەشپۆەيەكى دادپەرورەوى بەگۆرەى داھەشپوونى دانىشتوان لەسەرجم پارچەكانى ولتدا داھەش بكرىت لەگەل ديارىكردىنى پشك بۆ ماوھەك بۆ ئەو ھەرىمە زىانلىكەوتوانەى رۆژمى پشوو بېشەشى كردبوون و ئەوانەش كەپاشتر زىانىان لىكەوت بەجۆرئك گەشەسەندىكى ھاوتەرىب بۆ ناوچە جياوازەكانى ولت مسۆگەر بكات و ئەمەش بە ياسا رىكەدەخرىت.

دووم: حكومەتى فیدراللىو حكومەتى ھەرىمەكان و پارىزگا بەرھەمھېتەرەكان بەيەكەو ھەلدەست بە رەنگرپشكردىنى سىاسەتى ستراتىجى پشوست بۆ بەرەو پشېردنى سامانى نەوت و غاز بەجۆرئك كەبىتە ماىەى دەستخستنى زۆرترىن سوودو كەلك بۆ گەلى عىراق ئەویش بە پشېستەن بە نوپترىن تەكنىكى بىنەماكانى بازارو ھاندانى وەبەرھىنان.

مادەى (۱۱۳)

ئاسەوار و شوپنەوار و ژىرخانى كەلەپورى و دەستنوس و دراوھەكان بە سامانى نىشتمانى ئەژمار دەكرىت كە لە تايبەتمەندى

دهسه لاتی فیدرالیه و به هاوکاری له گه له ههریم و پارێزگاگان بهرپۆه دهبریت، نه مهش به یاسا ریکده خریت.

مادهی (۱۱۴)

دهسه لاته هاوبه شه کانی نیوان حکومه تی فیدرالی و حکومه تی

هه ریمه کان نه مانه ن:

یه کهم: بهرپۆه بردن و ریکه خستی گو مرگ به هه ماهه نگی له گه له حکومه تی هه ریمه کان و نه و پارێزگایانه ی ناکه و نه سنووری هیچ هه ریمیکه وه. نه مهش به یاسا ریکده خریت.

دووه م: ریکه خستن و دابه شه کردنی سه رچاوه سه ره کیه کانی وزه ی کاره با. **سه یه م:** ره نگرپۆزی سیاسه تی ژینگه به مه به سستی دلنیا بوون له پاراستنی ژینگه له پیسوون و پارێزگاریکردن له خاوینی به هاوکاری له گه له هه ریمه کان و نه و پارێزگایانه ی ناکه و نه سنووری هیچ هه ریمیکه وه.

چواره م: ره نگرپۆز کردنی سیاسه ته کانی گه شه پێدان و پلاندانانی گشتی. **پنجه م:** ره نگرپۆز کردنی سیاسه تی ته ندروستی گشتی به هاوکاری له گه له هه ریمه کان و نه و پارێزگایانه ی ناکه و نه سنووری هیچ هه ریمیکه وه.

شه شه م: ره نگرپۆز کردنی سیاسه تی فیرکردن و پهروه رده ی گشتی به راویژ له گه له هه ریمه کان و نه و پارێزگایانه ی ناکه و نه سنووری هیچ هه ریمیکه وه.

حەوتەم: ڕەنگڕێژکردنی سیاسەتی سامانە ئاویەکان و ڕیکخستیان بە جۆرێک کە دادپەروەری بهێتیتەدی و ئەوەش بە یاسا ڕیکدەخرێت.

مادە (۱۱۵)

ھەرشتێک لە سنوری دەسەڵاتە تاییەتەکانی حکومەتی فیدرالیدا ئاماژە ی پێنە کرایت، ئەو دەبێتە دەسەڵاتی ھەرێمەکان و ئە یرگایانە ی ناکەونە سنووری هیچ ھەرێمیکەو. ئە گەر ناکۆکی دروستبوو لەسەر دەسەڵاتە ھاوبەشەکانی نیوان حکومەتی فیدرالی و حکومەتی ھەرێمەکان، ئەوا پێشینه بۆ یاسای ھەرێمە کە یە.

بەندی پێنجەم

دەسەلاتی ھەرێمەکان

بەشی یەکەم

ھەرێمەکان

مادە (١١٦)

رژیمی فیدرالی لە عێراقدا پێکدێت لە پایتەخت و ھەرێمەکان و پارێزگا لامەرکەزێەکان و ئیدارە ناوخرۆییەکان.

مادە (١١٧)

یەکەم: ئەم دەستوورە لە بەرواری پیاوەکردنیەووە دان بە ھەریمی کوردستان و ئەو دەسەلاتە ئیستایددا دەھێتت وەك ھەریمیکی فیدرالی.
دووەم: ئەم دەستوورە دان بەو ھەریمە نوێیانەدا دەتت کە بە گۆپۆری بڕگەکانی دەستوور دادەمەزرتن.

مادەى (۱۱۸)

دەبىت ئەنجومەنى ئۆيىنەران لەماوەیەکی ديارىکراودا بەمەرجىتک شەش مانگ زیاتر تىنەپەرىبىت بەسەر یەكەم دانىشتىدا، بە زۆرىنەى سادە ياسایەك دەرىکات بۆ ديارىکردنى ئەو رېتوشۆنە جىبەجىکارىانەى تايەتن بە پىکھىتانی ھەرىمە کانەو.

مادەى (۱۱۹)

پارێزگایەك یان زیاتر مافی پىکھىتانی ھەرىمىکیان ھەبە بەپشتبەستن بە داواکاریەك بۆ ئەنجامدانى راپرسى لەسەرى. داواکاریەك بەیەكێك لەم دوو رېگایەى خوارەو پىشکەش دەکرێت:

یەكەم: لەسەر داواکاری سىیەكى (۱/۳) ئەندامانى ئەنجومەنى ئەو پارێزگایانەى كە داواى پىکھىتانی ھەرىمە كە دەكەن.

دووەم: لەسەر داواکاری دەیەكى (۱/۱۰) دەنگدەرانى ئەو پارێزگایانەى كە داواى پىکھىتانی ھەرىمە كە دەكەن.

مادەى (۱۲۰)

ھەرىم دەستورێك بۆخۆى دادەرىژت، ھەرمە دەسەلاتەکانى ھەرىم و میکانیزمى بەکارھىتانی ئەو دەسەلاتانە ديارىدەکات بەمەرجىتک ناکۆك نەبىت لەگەل ئەم دەستورەدا.

مادەى (۱۲۱)

يەكەم: دەسەلاتى ھەرىمەكان مافى پىادەكردنى دەسەلاتەكانى ياسادانان و راپەراندنن و دادوهرىسان ھەيسە بەگوپرەى ئەم دەستوورە جگەلەو دەسەلاتانەى كەتايەتن بە حكومەتى فیدرالیهو.

دووەم: حكومەتى ھەرئیم مافى ھەمواركردنى جیپەجیكردنى ياسای فیدرالى لە ھەرىمەكەدا ھەبە ئەگەر ناكۆكى يان دژبەك لەنیوان ياسای فیدرالىو ياسای ھەرئیمدا ھەبوو لەسەر بابەتێك كە لە سنوورى ئەو دەسەلاتانەدا نەبیت كە تايەتن بە حكومەتى فیدرالى.

سێدەم: دەبیت لەو داھاتانەى لە حكومەتى فیدرالیدا بەدەست دەھیتریت پشكێكى گونجاو بۆ ھەرىمەكان تەرخان بكریت كە بەشى ھەستان بە ئەركەكانى بكات بە لەبەرچاوترنى داھات و پۆستىبەكانىو رێژەى دانیشتوانیشى.

چوارم: نووسینگەى تايەت بە ھەرئیم و پارێزگاکان دەكرتەو لە بەلوپزخانەو نێردە دېلۆماسیەكاندا بەمەبەستى بەدواداچوونى كاروبارى رۆشنیرىو كۆمەلایەتىو گەشەپێدان.

پنجەم: ھەرچى پەيوەندى بە بەرپۆرەردنى ھەرىمەو ھەبە لە ئەستۆى حكومەتى ھەرىمدا بەتايەتى پێكھێنان و رێكخستنى ھێزەكانى ئاسایشى ناوخۆى ھەرئیم وەك پۆلیس و ئاسایش و پاسەوانى ھەرئیم.

بەشی دووهم

ئەو پارێزگایانەی ناکهونه سنووری هیچ هەرییمیکهوه

مادهی (١٢٢)

یه کهم: پارێزگا له ژمارهیهك قهزاو ناحیهو گوند پیکهاتوو. **دووهم:** ئەو پارێزگایانەی سەر به هیچ هەرییمیک نین دەسه لاتیکی بەرپۆه بردن و دارایی فراوانیان پێدهدریت به جۆریک که بتوانن کاروباری خۆیان بەرپۆه بێرن به گۆیرهی بنه مای (لامهر که زیهتی ئیشاری) و ئەوهش به یاسا ریکدهخریت.

سییهم: ئەو پارێزگاری ئەنجومهنی پارێزگا ههله به بژیریت سه روکی راپهراندنی بالایه له پارێزگادا بۆ پیاده کردنی ئەو دهسه لاتانیدی که له لایهن ئەنجومه نه وه پێی به خشراوه.

چوارهم: ههله بژاردنی ئەنجومهنی پارێزگا و پارێزگارو دهسه لاته کانپان به یاسا ریکدهخریت.

پنجهم: ئەنجومهنی پارێزگا ناکه وینه ژیر رکیف و چاودیری هیچ وه زارهت یان لایه نیکه وه که په یوه ست نه بیته به وه زاره تیکه وه وه داراییه کی سه ره خۆی خۆی هه یه.

مادە (١٢٣)

حکومەتی فیدرالی دەتوانێت دەسەلاتی خۆی بێخەشیت بە
حکومەتی هەرێم و بەپێچەوانەشەو بە زەمانەندی هەردووولا، ئەوەش بە
یاسا رێکدەخرێت.

بەشی سێیەم

پایتهخت

مادە (١٢٤)

یەكەم: بەغدا بەو سنووری شارەوانیە هەبەتی پایتهختی کۆماری عێراقە،
سنوورە ئیدارەکی پارێزگای بەغدا یە.
دووهم: دانانی پایتهخت بە یاسا رێکدەخرێت.
سێیەم: پایتهخت بۆ نیە لە سنووری هیچ هەرێمیکدا ییت.

بەشی چوارەم

ئیدارە خۆجێیهکان

مادە (١٢٥)

ئەم دەستورە مافی ئیداری و سیاسی و رۆشنی و فێکردنی
نەتەو و جیاوازی و کانی وەک تورکمان و کلدان و ناووری و ینکھاتە کانی تر
دەپاریزێت و ئەو کارەش بەیاسا رێکدەخرێت.

بەندی شەشەم

حوکەمە کۆتایی و ئینتیقایەکان

بەشی یەکەم

حوکەمە کۆتاییەکان

مادە (١٢٦)

یەکەم: سەرۆک کۆمار و ئەنجومەنی وەزیران پێکەوه یان پێنج یەکی ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنەرانی مافی پێشنیارکردنی هەموارکردنی دەستورێان هەیە.

دووەم: نایب ئەو بنەما بنەرەتیانە لە بەندی یەکەم و مافی و ئازادیانە بەندی دووەم کە لەم دەستوردا هاتوون هەمواربکری مەگەر پاش دوو خولی هەلبژاردنی ترو بە بەزامەندی (٣/٢) ی ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنەرانی لەسەری و رازیوونی گەل لە رێگای راپرسی گشتیەو و پەسەندکردنی سەرۆک کۆمار لە ماوهی حەوت رۆژدا.

سېئەم: نايىت ئەو مادانەى تر كە لە خالى دووهمى ئەم مادەيەدا نامازەيان پىنە كراوہ ەموار بىكرين مەگەر پاش رازىبوونى (۲/۳)ى ئەندامانى ئەنجومەنى ئۆيىنەران لەسەرىو رازىبوونى گەل لە رىنگاى راپرسى گشتىەوہو پەسەند كردنى سەرۆك كۆمار لەماوہى حەوت رۆژدا.

چوارەم: نايىت ەيچ ەموار كوردنېك لەو مادانەى دەستوردا ئەنجام بىدرېت كە دەيىتە ھۆى كەمكردنەوہى ئەو دەسەلاتانەى ەدرىمەكان كە ناكەونە سنورى دەسەلاتە تايبەتەكانى حكومەتى فېدرالىەوہ تەنيا بە رەزامەندى دەسەلاتى ياسادانانى ەدرىمى پەيوەندىدارو رەزامەندى زۆرىنەى دانىشتوانى لە رىنگاى راپرسى گشتىەوہ.

پىنجەم:

أ- ەموار كوردنەكە بە پەسەند كراو دادەنرېت لەلايەن سەرۆك كۆمارەوہ پاش تېپەربوونى ئەو ماوہىەى لە بىرگەى (دووہم)و (سېئەم) ى ئەم مادەيە نامازەى پىكراوہ لەكاتى پەسەند نە كردنىدا.

ب- ەموار كوردنەكە لە بەروارى بلاو كركردنەوہىەوہ لە رۆژنامەى فەرمىدا كارى پىدە كرېت.

مادەى (۱۲۷)

سەرۆك كۆمارو سەرۆك وەزىران و وەزىرەكان و سەرۆكى ئەنجومەنى ئۆيىنەرائى و دوو جىگرەكەىو ئەندامانى ئەنجومەنى ئۆيىنەرائى و ئەندامانى دەسەلاتى دادوهرىو خاوەن پلە تايبەتەكان بۆيان نىسە دەسەلاتى خۆيان بەكاربەيتىن بۆ كرىن يان بە كرىگرتنى هېچ مولكىكى دەولەت يان مولكى خۆيانى بى بفرۆشن يان بە كرى بىدەنى وەيان بىگۆرنەو وەيان گرىبەستىك لە گەل دەولەتدا ئەنجام بەدن بەناوى پابەندبوونى پىشتىر يان هينانى كەلوپەل يان بەلئىندەر .

مادەى (۱۲۸)

ياساو حوكمە دادوهرىەكان بەناوى گەلەو دەردە كرىن .

مادەى (۱۲۹)

ياساكان لە رۆژنامەى فەرمىدا بلاودە كرىنەو و لە رۆژى بلاو كرىدەو وەيانەو وە كارىان پىدە كرىت ئە گەر دەقىك نەبىت پىنچەوانەى ئەمە بىت .

مادەى (۱۳۰)

ياسا كارپىنكراو وەكان كارىان پىدە كرىت ئە گەر هەلنەو وەشپىنرا بىتتەو وە يان هەموار نە كرابن بە گۆرەى حوكمەكانى ئەم دەستورە .

مادە (١٣١)

ئەو پارسێانی لەم دەستورەدا هاتون بە زۆرینەی سادە
دەنگەران وەردەگیرێت ئەگەر دەقیك نەبێت پێچەوانەی ئەمە بێت.

بەشی دووهم

حوکمه ئینتیقالیه کان

مادە (١٣٢)

یەكەم: دەولەت چاودێری بەندکراوە سیاسیه کان و زیانلیکهوتوانی کردە
درێندانەکانی رژیمی دیکتاتۆری پیشوو دەگرێتە ئەستۆ.

دووهم: دەولەت قەرەبووی خانەوادەیی شەهیدان و بریداره کانێ کردە
تیرۆریستیه کان دەکاتەو.

سێهەم: ناوهرۆکی بەندی یەكەم و دووهمی ئەم مادەیه به یاسا پیکدهخریت.

مادەى (١٣٣)

ئەنجومەنى نوێنەران لە دانیشتنى یەكەمى خۆیدا پشت بە پێرەوى ناوخۆى كۆمەڵەى نیشتمانى عێراق دەبەستیت تا ئەو كاتەى پێرەویك بۆ خۆى بریار دەدات.

مادەى (١٣٤)

دادگای تاوانى بالای عێراق وەك دەستەبەكى دادوهرى سەر بەخۆ بەردەوام دەبیت لەسەر ئەنجامدانى كارەكانى بۆ چاوخشاندهوه بە توانەكانى رژیمنى دىكتاتۆرى پێشووو سەرانى، ئەنجومەنى نوێنەران مافى هەلۆهشاندهوهى دادگای ناوبراوى هەبە بە یاسا پاش تەواوكردنى كارەكانى.

مادەى (١٣٥)

یەكەم: دەستەى بالای ریشه كیشكردنى بەعس وەك دەستەبەكى سەر بەخۆ بەردەوام دەبیت لەسەر ئەنجامدانى كارەكانى بە هەماهەنگى لەگەڵ دەسەلاتى دادوهرى و دەزگاكانى راپەراندن لە چوارچێوهى چەند یاسایەكى دیاریكراو بۆ كارەكانى یەبۆهست دەبیت بە ئەنجومەنى نوێنەرانەوه.

دووەم: ئەنجومەنى نوێنەران مافى هەلۆهشاندهوهى ئەم دەستەبەى هەبە پاش تەواوكردنى ئەركەكانى بەزۆرىنەى رەها.

سێهەم: ھەركەسىك خۆى بپالىۆت بۆ پۆستى سەرۆك كۆمارو سەرۆك و ئەندامانى ئەنجومەنى وەزيران و سەرۆك و ئەندامانى ئەنجومەنى نوێنەران و سەرۆك و ئەندامانى ئەنجومەنى فیدرالىو پۆستە ھاوشیۆه كانیان لە ھەرىمە كانداو ئەندامانى دەستە دادوهریەكان و ئەو پۆستانەى تر كە ریشە كیشكردى بەعس بەگوێرەى یاسا دەیانگریتەو، نایبیت یاسای ریشە كیشكردى بەعس بیانگریتەو.

چوارەم: كار كردن بەو مەرجانەى لە برگەى سێهەمى ئەم مادەیدا ھاوئە بەردەوام دەبێت ئەگەر بە یاسا ھەلنەوەشیتەو.

پنجەم: تەنھا ئەندام بوون لە پارتى بەعسى ھەلۆهشاو نایبیتە بنەما بۆ رەوانە كردنى ئەو كەسە بۆ دادگاكان، ھەروەھا ئەندام مافی یەكسانی ھەبە لەبەردەم یاساو پاراستنى، ئەگەر برگەكانى ریشە كیشكردى بەعس و ئەو رێنمایانەى بە پێى ئەو برگانە دەرکراون نەبگریتەو.

شەشەم: ئەنجومەنى نوێنەران لیژنەى كى نوێنەرایەتى پێكدەھێنێت لە ئەندامەكانى بۆ چاودێرىكردن و پێداچوونەوێ رێوشوێنەكانى جیبەجیكردن لە دەستەى بالای ریشە كیش كردنى بەعس و دەزگاكانى دەولەت بۆ مسۆگەر بوونی دادپەرورەى و بابەتیبوون و شەفافیت، ھەروەھا چاوخشانندنەو بە رازیبوونی یاساكان، بپارەكانى لیژنەكەش ملكەچ دەبێت بە رەزامەندى ئەنجومەنى نوێنەرانەو.

مادە (١٣٦)

یەكەم: دەستە ی داواكارى مۆلكدارىتى وەك دەستە یە كى سەر بە خۆ بەردەوام دەبێت لە سەر ئەنجامدانى كارەكانى بە ھەماھەنگى لە گەڵ دەسەلاتى دادوەرى و دەزگاكانى راپەراندنداو لە چوارچىوەى چەند ياساىە كى ديارىكراو بۆ كارەكانى و پەيوەست دەبێت بە ئەنجومەنى نوێنەرانەو.

دووهم: ئەنجومەنى نوێنەران مافى ھەلۆھشاندنەووى ئەم دەستە یە ھەيە بە زۆرىنەى دەنگى (٢/٣) ى ئەندامانى.

مادە (١٣٧)

كار كردن بە حوكمى ئەو مادانەى تايبەتن بە ئەنجومەنى فیدرالەو ھەو لە ھەر شوێنىك لەم دەستورەدا نامازەى بۆ كرايەت دوا دەخرىت تا كاتى دەرچوونى بپارىك لە ئەنجومەنى نوێنەرانەو بە زۆرىنەى دەنگى (٢/٣) ى ئەندامانى لە خولى دووهمى ھەلبژاردنى خۆیدا كە پاش كارابوونى ئەم دەستورە دەبەستىت.

مادە (١٣٨)

یەكەم: دەستەواژەى (ئەنجومەنى سەرۆكايەتى) جىگای دەستەواژەى (سەرۆك كۆمار) دەگرىتەو ھەو لە ھەر شوێنىك لەم دەستورەدا نامازەى بۆ

كراييت و خولتيك پاش كارابووني ئەم دەستورە كار بە حوكمەكاني تايبەت بە سەرۆك كۆمار دەكریت.

دووهم:

أ- ئەنجومەنی نوێنەرانی سەرۆکی ولات و دوو جیگرەكەى هەڵدەبژێریت و هەموویان پێکەوه ئەنجومەنیك پێکدەهێنن پێی دەوتریت (ئەنجومەنی سەرۆکایەتی) کە بە یەک لیست و بە زۆریهەى دەنگی (۲/۳) ی ئەندامان هەڵدەبژێردرین.

ب- حوکمەكاني لەسەر کارلادانی سەرۆك كۆمار كە لەم دەستورەدا هاتوون بەسەر سەرۆك و ئەندامانی دەستەى سەرۆکایەتیدا پیاو دەکرین.

ج- ئەنجومەنی نوێنەرانی مافی لەسەر کارلادانی هەریەكە لە ئەندامانی ئەنجومەنی سەرۆکایەتی هەیه بە سێ چارەکی دەنگی ئەندامانی بەهۆی لەناست نەبوون یان ناپاکیهوه.

د- لەکاتی چۆلبوونی هەر پۆستیکی ئەنجومەنی سەرۆکایەتی، ئەنجومەنی نوێنەرانی بەزۆریهەى (۲/۳) ی دەنگی ئەندامانی کەسیکی تر بۆ شوێنەکەى هەڵدەبژێریت.

سێهەم: مەرجەكاني ئەندامی ئەنجومەنی سەرۆکایەتی هەمان مەرجەكاني ئەندامی ئەنجومەنی نوێنەرانی بەمەرجیک:

أ-تەمەنى ٤٠ سالى تەواو كرديت.

ب-ناوو شۆرەتى باش بىت و دەستپاك و دامەزراو بىت.

ج-دە سال پيش رووخانى، حزبى بەعسى ھەلۆەشاوھى بەجيهشتييت ئەگەر ئەندام بوويت تيايدا.

د-ناييت بەشدارى كرديت لە سەر كوتكر دنەوھى راپەرپنى سالى ١٩٩١ و ئەنفال و ھيچ تاوانيكي دەرھەق بە گەلى عێراق ئەنجام نەداييت.

چوارەم: ئەنجومەنى سەرۆكايەتى بە كۆى دەنگ بریارەكانى دەرەكات، ھەر ئەندامىكىش دەتوانيت يەكيك لە دوو ئەندامە كەى دى لە جيى خوۆى دا بىت.

پنجەم:

أ-ئەو ياساو بريارانەى ئەنجومەنى نوێنەران دەباندا ت رەوانەى ئەنجومەنى سەرۆكايەتى دەكریت بەمەبەستى رەزامەندى دەربرين لەسەريان بە كۆى دەنگ و دەر كرنى لەماوھى دە رۆژ لەبەر وارى گەيشتى جگە لەوانەى لە مادەى (١١٨) و (١١٩) ئاماژەيان پيكر اوو پەيوەنديان بە پيكتەتاني ھەر تەمە كانەو ھەبە.

ب-ئەگەر ئەنجومەنى سەرۆكايەتى رەزامەندى نيشان نەدا، ياسا و بريارەكان دەگەر تەو ەو بۆ ئەنجومەنى نوێنەران بۆ دووبارە

چاوپاخشاندنەوہیان لەو بورانەوہ كە نارەزایى لەسەرە و دەنگدان لەسەرى بە زۆرىنەىە، وە جارێكى دیکە رەوانەى ئەنجومەنى سەرۆکایەتى دەکریتەوہ بۆ نیشاندانى رەزامەندى لەسەرى.

ج-ئەگەر ئەنجومەنى سەرۆکایەتى رازى نەبوو لەسەر پىرار و ياساکان بۆ جارى دووہم لەماوہى دە رۆژدا لە بەروارى گەشتىيان، جارێكى تر دەگەریترینەوہ بۆ ئەنجومەنى نوینەران. لەم کاتەدا ئەنجومەنى نوینەران مافى ئەوہى ەدەى بە زۆرىنەى (٣/٥)ى دەنگى ئەندامەکانى پىرارى لىيدات، كە نىتەر ناتوانى نارەزایى لەسەر دەرىرەدرىت و بە پەسەندکراو دادەنرىت.

شەشەم: ئەنجومەنى سەرۆکایەتى ئەو دەسەلاتانەى سەرۆک كۆماری ەدەى كە لەم دەستوردا نامازەیان پىکراوہ.

مادەى (١٣٩)

لە خولى ەلەبژاردنى يەكەمدا سەرۆكى ئەنجومەنى وەزىران دوو جىگرى دەبىت.

مادەى (۱۴۰)

يەكەم: دەسەلاتى راپەراندن ھەنگاوى پىنويست دەنيت بۆ تەواوکردنى جىيەجىکردنى پىنداويستەكانى مادەى (۵۸) لە ياساى بەرپۆتەبردنى دەولەت بۆ قۇناغى گواستەو بە ھەموو برگەكانىو.

دووھم: ئەو بەرپرسيارىتەبەى لەسەر شانى دەسەلاتى راپەراندنە لە حكومەتى ئىنتىقالىدا كە لە مادەى (۵۸) لە ياساى بەرپۆتەبردنى دەولەت بۆ قۇناغى گواستەو دا ئامازەى پىكراو، بەردەوام دەبىت و دەكەوتتە ئەستۆى دەسەلاتى راپەراندنى ھەلبۆتۇردا بە گۆيرەى ئەم دەستورە بۆ ئەوئەى بە تەواوى جىيەجى بکرىت (ئاسايىکردنەو، سەرژمىرى، لە كۆتايىدا ئەجامدانى راپرسى لە كەركوك و نارچەكانى تر كە ناكۆكيان لەسەرە بۆ ديارىکردنى ويستى ھاولاتيان) لە ماوئەكى ديارىكراودا كە لە مانگى ۲۰۰۷/۱۲ تىپەر نەكات.

مادەى (۱۴۱)

كار كردن بەو ياسايانەى كە لە ھەرىمى كوردستان لە سالى ۱۹۹۲ ھو دەركراو بەردەوام دەبىت، بەھەمان شىوئە ئەو برپارانەش كارپىكراون كە لە حكومەتى ھەرىمى كوردستان دراون – لەوانەش برپارەكانى دادگا و گرىبەستەكان – ئەگەر ھەموار نەكرابن يان

هەڵنەوێشانبەو بە پێی بڕیارەکانی هەرێمی کوردستان لەلایەنی پەيوەندیدارەو، بە مەرجێك پێچەوانەى دەستور نەبێت.

مادەى (١٤٢)

یەكەم: ئەنجومەنى نوێنەرانی لەسەرەتای كاریدا لیژنەیهكى تایبەت لە ئەندامانى پێكدههێنێت كه نوێنەرایەتى پێكهاسته سەرەكیەكانى كۆمەڵگەى عێراقى بكات، ئەركى بریتیه لە پێشكەشکردنى راپۆرتێك بۆ ئەنجومەنى نوێنەرانی لە ماوهیهكدا كه لە چوار مانگ تێپەرنەكات، تێیدا راسپاردەى پێویست لە خۆبگریت سەبارەت بە هەموارکردنى پێویست كه دەكرێت لە دەستور ئەنجام بدریت، لیژنەكەش هەڵدەوێشێنرێتەوێه دواى ئەنجامدانى ئەركەكانى.

دووەم: هەموارکردنە پێشنيارکراوەکان بە یەك جار دەخرێتە بەردەمی ئەنجومەنى نوێنەرانی بۆ دەنگدان لەسەرى، هەروەها ئەو پێشنيارانەى بۆ هەموارکردن خراونەتە روو بە پەسەندکراو دادەنرێن بە رەزامەندى زۆرىندى رەهاى ئەندامانى ئەنجومەن.

سێهەم: ئەو مادانەى كه بە پێى پرگەى دووهمى ئەم مادەیه لەلایەن ئەنجومەنى نوێنەرانهوه هەموار کراوه دەخرێتە روو بۆ گەل بەمەبەستى ئەنجامدانى راپرسى لەسەرى، لە ماوهیهكدا كه لە دوو مانگ تێپەر نەكات لە بەروارى پەسەندکردنى لەلایەن ئەنجومەنى نوێنەرانهوه.

چوارەم: راپرسىيە كە لەسەر ماددە ھەموار كراوھە كان بە سەر كەوتوو دادەنریت ئەگەر زۆرىنەى دەنگدەران رەزامەندى لەسەر نیشان بدەن، ھەروەھا ۳\۲ى دەنگدەران لە سى پارىزگا يان زياتر رەتى نە كەنەوھ. پىنجەم: بړگە كانى ئەم مادەيە مادەى (۱۲۶) ناگريتهوھ كە پەيوەندى ھەيە بە ھەموار كړدنى دەستور تا كاتى كۆتايپهينان بە ئەنجامدانى ھەموار كړدن كە لەم مادەيەدا ئاماژەى پىكراوھ.

مادەى (۱۴۳)

ياساى بەرپۆبەردنى دەولەت بۆ قۇناغى گواستەوھ و پاشكۆكەى ھەلدەوھ شىنەوھ لەپاش پىكھيئەنى حكومەتى نوئ جگە لە بړگەى (۱) ى مادەى (۵۳) و مادەى (۵۸).

مادەى (۱۴۴)

ئەم دەستورە دوای ئەوھى گەل رەزامەندى لەسەر نیشان دەدات لە راپرسىيە كى گشتىداو لە رۆژنامەى فەرمىدا بلاو كړدە كړىتەوھ و ئەنجومەنى وەزيران بە پى پى بړگە كانى پىكەدەھيئەت، پاشان كارى پىدە كړىت.